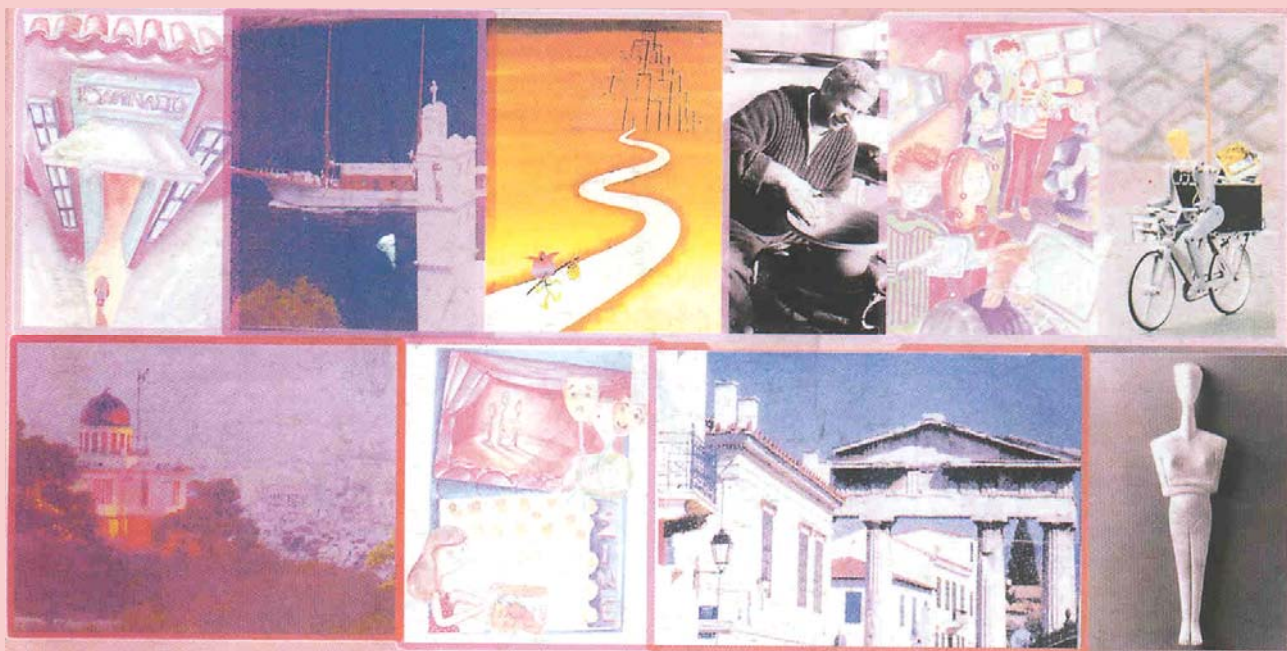

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

**Κωνσταντίνος Αγγελάκος
Ελένη Κατσαρού
Αναστασία Μαγγανά**

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ Γυμνασίου

Τόμος 1ος

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 1ος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων

**βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού
εκπαιδευτικού υλικού με βάση το**

ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Κ. Παληός

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και**

25% από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Κωνσταντίνος Αγγελάκος,
Λέκτορας του Ιονίου Πανεπιστημίου
Ελένη Κατσαρού, Φιλολόγος,
Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης
Αναστασία Μαγγανά, Γλωσσολόγος

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Σταύρος Καμαρούδης,
Επίκ. Καθηγητής του Παν/μίου
Δ. Μακεδονίας
Χρυσούλα Παπαγεωργοπούλου
Σχολικός Σύμβουλος
Ιωάννης Μπασλής, Φιλολόγος,
Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Αικατερίνη Βερούτσου,
Εικονογράφος-Σκισσογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Δήμητρα Αλατζατζή, Φιλολόγος
Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Χριστίνα Αργυροπούλου

Σύμβουλος Π.Ι.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Φώτιος Καβουκόπουλος,
Φιλολόγος Εκπαιδευτικός Β/θμιας
Εκπαίδευσης

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Σύνθεση από την εικονογράφηση

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας

Αποφ. 16158/6-11-06 και

75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

**Κωνσταντίνος Αγγελάκος
Ελένη Κατσαρού
Αναστασία Μαγγανά**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 1ος

Πρόλογος

**Αγαπητοί μας μαθητές
και μαθήτριες,**

**Καλώς ήρθατε στην Α΄ τάξη του
Γυμνασίου, του νέου σας σχολείου
στο οποίο ευχόμαστε να περάσετε
τρία όμορφα και δημιουργικά χρό-
νια. Μπορεί να αλλάξατε τάξη και
σχολείο, αλλά το ταξίδι σας στο
μαγευτικό κόσμο της Νεοελληνικής
Γλώσσας θα συνεχιστεί μέσα και
από τις σελίδες αυτών των βιβλίων.**

**Πρόκειται για βιβλία-περιοδικά
τα οποία δε σας επιβάλλουν να
«αποστηθίσετε» κανόνες και οδη-
γίες για να μιλάτε ή να γράφετε
ποικίλα κείμενα, αλλά σας «καλούν»
να συνεργαστείτε μαζί του για να
εκφράσετε με ποικίλους τρόπους
τις ιδέες, τις σκέψεις,**

τα συναισθήματά σας. Το πλούσιο γλωσσικό υλικό που μεταφέρετε από το Δημοτικό Σχολείο αλλά και πιο πέρα, από το οικογενειακό, φιλικό και κοινωνικό σας περιβάλλον, θα είναι πολύ χρήσιμο στη μελέτη αυτών των βιβλίων.

Το Βιβλίο του Μαθητή χωρίζεται σε δέκα (10) ενότητες, οι οποίες περιλαμβάνουν θέματα που σας απασχολούν και τα συζητάτε καθημερινά μεταξύ σας, με τους γονείς σας ή με άλλους ανθρώπους. Κάθε ενότητα έχει ως αφετηρία τρία τέσσερα κείμενα. Τα κείμενα αυτά δεν είναι μόνο τα γραπτά κείμενα που συναντάτε σε σχολικά βιβλία, αλλά και κείμενα με ποικίλες μορφές (ειδήσεις και άρθρα από εφημερίδες και περιοδικά, λογοτεχνικά κείμενα, διαφημίσεις, αφίσες, κόμικς, σκίτσα, χρηστικά κείμενα,

ιστοσελίδες κτλ.). Υπάρχουν δηλαδή διαφορετικά είδη κειμένων, που έχουν ως στόχο από τη μια να κατανοήσετε ότι κάθε είδους κείμενο είναι χρήσιμο στην ανθρώπινη επικοινωνία και από την άλλη να ασκηθείτε και εσείς στην επιλογή και στην κριτική μελέτη ποικίλων κειμένων.

Από εκεί και πέρα, αρχίζει μια ενδιαφέρουσα αναζήτηση–παιχνίδι σε όλα τα μήκη και τα πλάτη των κειμένων. Ένα παιχνίδι κατανόησης των κειμένων αλλά και ανακάλυψης των ποικίλων χαρακτηριστικών τους: της γραμματικής (και συντακτικής τους δομής), του λεξιλογίου, της οργάνωσης των ιδεών τους. Όλα αυτά γίνονται με ποικίλες δραστηριότητες, οι οποίες έχουν ως αφετηρία και κατάληξη τα κείμενα. Τελικός στόχος: εσείς

και η τάξη σε συνεργασία με τον καθηγητή να παραγάγετε προφορικά και γραπτά το δικό σας λόγο, να μιλήσετε, να επικοινωνήσετε.

Το Τετράδιο Εργασιών περιέχει ένα συμπληρωματικό υλικό (ασκήσεις, δραστηριότητες) για να κατανοήσετε καλύτερα όσα θα μάθετε στις δέκα ενότητες του Βιβλίου του Μαθητή. Όπως θα διαπιστώσετε, οι ασκήσεις και οι δραστηριότητες αυτές «παρακολουθούν» τη δομή των αντίστοιχων ενοτήτων που θα μελετήσετε στο Βιβλίο του Μαθητή. Μπορείτε, σε συνεργασία με τον καθηγητή σας, να αξιοποιείτε το υλικό αυτό παράλληλα με το αντίστοιχο υλικό του βιβλίου σας. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό το υλικό αυτού του βιβλίου να σας βοηθήσει στην κατανόηση και αφομοίωση εκείνων

των γλωσσικών φαινομένων στα οποία συναντήσατε δυσκολίες. Είμαστε σίγουροι ότι θα τα πάτε πολύ καλά στις γλωσσικές ασκήσεις!

Όπως γνωρίζετε, για να γίνει ευχάριστο και δημιουργικό το γλωσσικό μάθημα, δεν αρκούν τα σχολικά βιβλία που έχετε μπροστά σας. Γι' αυτό μη θεωρήσετε τα βιβλία αυτά ως το «μαγικό κλειδί» για να μιλάτε και να γράφετε την ελληνική γλώσσα. Θεωρήστε τα μόνο ως μία αφορμή, «μία σπίθα», που θα πυροδοτήσει τη γλωσσική ανάγκη και επιθυμία σας για συνεχή και ουσιαστική επικοινωνία με τους άλλους στον πολύπλοκο σύγχρονο κόσμο. Και αναζητήστε αυτή την επικοινωνία κάθε μέρα, κάθε ώρα, κάθε στιγμή...

**Σας ευχόμαστε μια καλή σχολική
χρονιά, με χιλιάδες χαμόγελα και
πολλές γλωσσικές δημιουργίες**

Η συγγραφική ομάδα

1η ενότητα

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΜΕΡΕΣ Σ' ΕΝΑ ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Σ' αυτή την ενότητα:

Θα προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τους παράγοντες επικοινωνίας (ποιος μιλάει ή γράφει, σε ποιόν, για ποιόν σκοπό, με ποιο θέμα, πού και πότε).

Θα μάθουμε ποικίλους κώδικες επικοινωνίας

Θα γνωρίσουμε διάφορα είδη προτάσεων

Θα διαβάσουμε, θα μιλήσουμε και θα γράψουμε για τις σκέψεις και τα συναισθήματα από τις πρώτες μέρες στο νέο σχολείο, το Γυμνάσιο.

Α ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο 1 [Πρώτη μέρα στο Γυμνάσιο]*

Κατηφόρισε σοβαρή, όπως ταίριαζε σ' ένα γυμνασιοκόριτσο, την καινούρια ακόμη γειτονιά της. Διέσχισε γρήγορα, όπως άρμοζε, την Πάνω Πλατεία και μπήκε στο δρόμο μετά μαγαζιά. Ούτε ματίτσα αριστερά και δεξιά. Με βιαστικό βήμα, έφτασε στην Κάτω Πλατεία, πέρασε απέναντι και μπήκε επιτέλους στο δρόμο που βρισκόταν το Γυμνάσιο. Ήταν κι αυτή πια γυμνασιοκόριτσο! Πήρε μια βαθιά ανάσα και μπήκε στον αυλόγυρο.

---

* Οι τίτλοι σε αγκύλη είναι επιλογή της συγγραφικής ομάδας.

Αμέσως όμως ένιωσε να βουλιάζει. Θεέ, πόσο τεράστιοι ήταν όλοι τους! Κι αυτή σαν νάνος! Ολόκληροι άντρες και γυναίκες! Πέρασε διστακτικά από δίπλα τους κι εκείνοι χαμήλωσαν το βλέμμα τους κατά τη μεριά της χαμογελώντας.

«[...] Και δεν ξέρω κανέναν εδώ. Και δεσ τι αέρα που έχουν όλες αυτές οι κυράτσες. Εγώ είμαι σαν βλαχαντερό!» σκέφτηκε αναψοκοκκινισμένη και ζάρωσε σε μια άκρη.
- Άννα!

Γύρισε κι είδε το Γιώργο. [...]

- Τι θες σε τούτο το προαύλιο; [...]
Εμείς μένουμε στο κάτω προαύλιο.
Δε σ' το 'πανε; Πάμε.

Η Άννα τον ακολούθησε αμίλητη.
- Εφέτος έχει έρθει καινούριος γυμνασιάρχης. Λένε πως είναι πολύ αυστηρός. Στο προηγούμενο Γυμνάσιο που ήταν, λένε, τους είχε

**κάνει όλους στρατιωτάκια, καθηγη-
τές και μαθητές! [...]**

**Το κουδούνι τού έκοψε την
κουβέντα. Έπρεπε να βρουν τώρα
πού έκανε σειρά η τάξη τους. Και
γρήγορα μάλιστα, γιατί οι καθηγη-
τές είχαν ήδη βγει και στήνονταν με
σεβασμό πίσω από έναν ψηλόλι-
γγο άντρα. «Αυτός είναι!» ακούστη-
καν μερικά ψιθυρίσματα. Έπειτα
ήρθε ο παπα-Νικόλας που τους
έκανε αγιασμό και στο Δημοτικό.
«Χμ, γι' αυτό εμείς αργούσαμε να
μπούμε...» σκέφτηκε αθέλητα η
Άννα, λογαριάζοντας τον εαυτό της
ακόμη με τα παιδιά του Δημοτικού
παρά με τούτους εδώ τους
μαντράχαλους.**

**Ο αγιασμός έγινε όπως συνή-
θως, αλλά μετά βγήκε μπροστά ο
γυμνασιάρχης κι άρχισε ένα
κατεβατό από «πρέπει» κι**

«απαγορεύεται», που έκανε όλο το ακροατήριο κάτω να στενάξει. Από τις μεγάλες μάλιστα τάξεις ακούστηκαν έντονες διαμαρτυρίες.

- Δε θα ανεχτώ! φώναξε ο γυμνασιάρχης. Και τώρα οι μαθητές ν' αρχίσουν να προχωρούν απ' αριστερά και να μπαίνουν από την κυρία είσοδο στο πάνω προαύλιο. Οι μαθήτριες από δεξιά. Θα μπαίνουν από την πλαϊνή. [...]

Πάλι ακούστηκαν διαμαρτυρίες.

- Δε θα ανεχτώ, είπα! Πάραυτα! Από αύριο θα υποστούν κυρώσεις οι μη συμμορφωθέντες!

- Κατάλαβες τι είπε τώρα; ρώτησε η Άννα τη διπλανή της, μια κοντούλα ξανθομάλλα.

- Όχι και τόσο. Θα δούμε όμως... Με λένε Αγγέλα. Εσένα;

- Άννα.

- Καθόμαστε μαζί;

- Γιατί όχι; Στο πρώτο, έτσι;
- Πού αλλού; Με τέτοιο μπόι... Και γέλασαν.

**Βούλα Μάστορη, Στο Γυμνάσιο,
εκδ. Πατάκη, 1998**

Ερώτηση κατανόησης

■ Πώς νιώθει η Άννα, η κύρια ηρωίδα του αποσπάσματος, μόλις μπαίνει για πρώτη φορά στο χώρο του Γυμνασίου; ● Από πού καταλαβαίνουμε τα συναισθήματά της;

Κείμενο 2 [Μιλώ, ζωγραφίζω, γράφω]

Το πρόσωπο, τα χέρια και η φωνή

Οι άνθρωποι πιθανόν ξεκίνησαν να μιλούν 30.000 με 50.000 χρόνια πριν.

Η επικοινωνία, όμως, είναι μια ιστορία που ξεκινά πολύ παλιότερα!

Τα χέρια και το πρόσωπο μπορούσαν και μπορούν να είναι τόσο εκφραστικά όσο οι λέξεις και καμιά φορά περισσότερο από αυτές. Έτσι, πολύ πριν εμφανιστεί η γραφή, οι χειρονομίες και οι γκριμάτσες είχαν δημιουργήσει τη δική τους γλώσσα. Στην αρχή οι άνθρωποι συγκρατούσαν όλες τις πληροφορίες στο μυαλό τους. Οι γονείς μετέφεραν τις γνώσεις στα

παιδιά τους μιλώντας σ' αυτά, αφού κανείς δεν ήξερε να γράψει. Όμως, είναι δύσκολο να θυμόμαστε τα πάντα κι έτσι, πολλές φορές, πολύτιμα κομμάτια της ιστορίας χάνονταν μέσα στο χρόνο.

Από το λόγο στην εικόνα

Ήταν φυσικό, λοιπόν, κάποια στιγμή να δημιουργηθεί έντονη η ανάγκη να καταγράφονται τα πάντα. Έτσι γεννήθηκε η ζωγραφική (ζωγραφίζω = «γράφω τη ζωή»). Η γραπτή επικοινωνία ξεκίνησε με ζωγραφιές. Οι ζωγραφιές, περνώντας από πολλά στάδια, απλοποιήθηκαν και εξελίχτηκαν σε γράμματα.

Η επανάσταση του αλφάβητου

Χίλια χρόνια πριν από το Χριστό, έγινε μια αληθινή επανάσταση με την επινόηση του αλφάβητου.

Οι αρχαίοι Φοίνικες, που ήταν έμποροι και ταξιδευτές και κατοικούσαν στο σημερινό Λίβανο, δημιούργησαν το πρώτο αλφάβητο που αποτελούνταν από 22 γράμματα, τα οποία ήταν όλα σύμφωνα. Μεταξύ 9ου και 8ου αιώνα π.Χ., οι Έλληνες πρόσθεσαν στο φοινικικό αλφάβητο τα φωνήεντα α, ε, ι, ο, ου. Βασισμένοι στο ελληνικό αλφάβητο, οι Ρωμαίοι δημιούργησαν το λατινικό, που σήμερα είναι το πιο γνωστό αλφάβητο στον κόσμο.

Η γραφή είναι ένας τρόπος να αποθηκεύονται και να μεταφέρονται πληροφορίες σε ανθρώπους που τους χωρίζει ο χρόνος και η απόσταση.

**περ. «Ερευνητές»,
εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 28/3/1999**

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Ποιοι ήταν οι πρώτοι τρόποι με τους οποίους επικοινωνούσαν οι άνθρωποι;

2 Πότε και πού εμφανίστηκαν οι πρώτες μορφές γραφής;

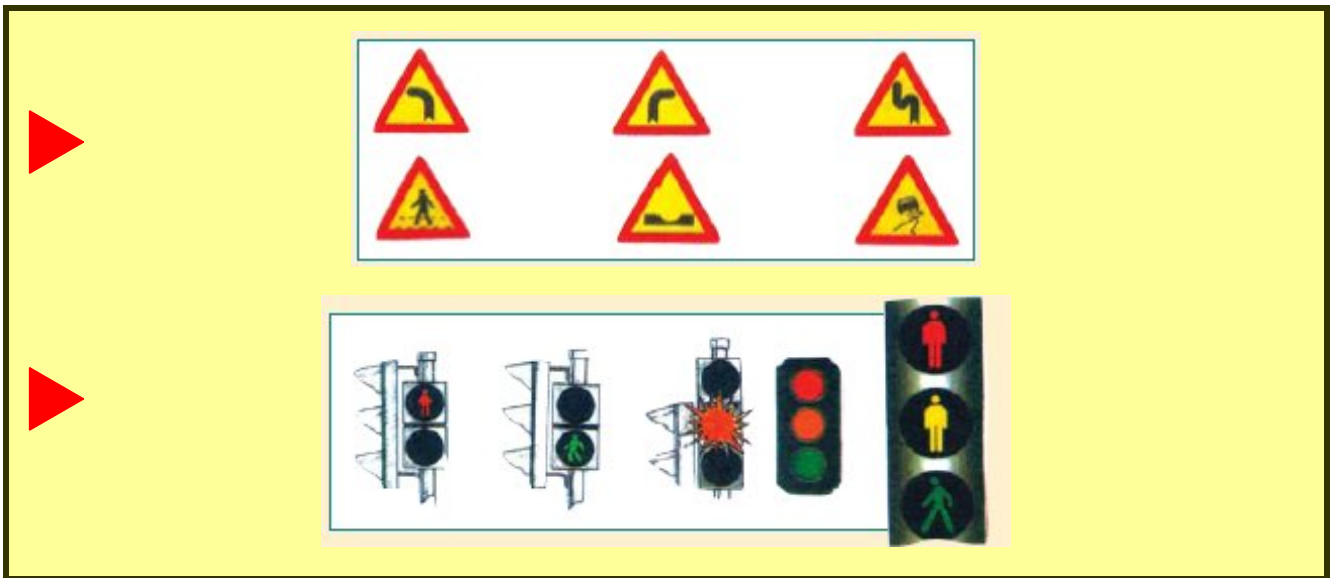
3 Γιατί η επιινόηση του αλφάβητου θεωρείται επανάσταση στην ιστορία του ανθρώπου;

Κείμενο 2 [Διάφοροι κώδικες στη ζωή μου]

1. Στο δρόμο για το σχολείο συναντώ σήματα του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας και προσέχω τα φανάρια.

2. Φτάνω στο σχολείο και ακούω το κουδούνι που με ειδοποιεί ότι το μάθημα αρχίζει.

• 1η ώρα: **Μαθηματικά**. Ανοίγω το βιβλίο:

Να συγκριθούν οι αριθμοί:

α) 35,046 και 60,03 και

β) 4,567 και 4,53989

Αν εφαρμόσουμε την προηγούμενη διαδικασία, βρίσκουμε ότι:

α) $35,046 < 60,03$ και

β) $4,567 > 4,53989$

- 2η ώρα: **Μουσική**

- 3η ώρα: **Αρχαία Ελληνικά**

**Μητρός τε καί πατρός
και τῶν ἄλλων προγόνων
ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστιν
ἢ πατρίς και σεμνότερον και
ἀγιώτερον.**

**Πλάτων, *Κρίτων* 12
(4ος αι. π.Χ.)**

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Πόσοι διαφορετικοί κώδικες παρουσιάζονται στο κείμενο 3;
- 2** Προσπαθήστε να μεταφέρετε στα νέα ελληνικά την παραπάνω φράση του Πλάτωνα.

B

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

B1

Παράγοντες της επικοινωνίας

Ακούω και μιλώ

1. Εντοπίστε στο κείμενο 1 τα λόγια που λέει ο Γιώργος και τα λόγια που λέει ο διευθυντής του Γυμνασίου.

• Σε ποιον απευθύνεται ο Γιώργος και σε ποιον ο γυμνασιάρχης; • Για ποιο θέμα μιλά ο καθένας και με ποιο σκοπό; • Πώς αντιδρούν κάθε φορά αυτοί που τους ακούν;

2. Στο κείμενο 1 η Άννα και η Αγγέλα δεν καταλαβαίνουν τι λέει ο γυμνασιάρχης. Για ποιο λόγο;

3. Ο άνθρωπος –σύμφωνα με το κείμενο 2– από το λόγο και την παράσταση εικόνας πέρασε στη

γραφή. Σήμερα πώς προτιμά να επικοινωνεί; • Σε ποιες περιπτώσεις προτιμά το λόγο, σε ποιες την εικόνα και σε ποιες τη γραφή;

4. Δείτε προσεκτικά τα παρακάτω σκίτσα που σχετίζονται με το κείμενο 1.

1 Οι δύο φίλες συζητούν.

Καθόμαστε μαζί;

Γιατί όχι;

2 Ο γυμνασιάρχης μιλά στο προαύλιο από το μικρόφωνο.

Δε θα ανεχτώ!

3 Ο μαθητής ρωτάει το συμμαθητή του.

Πού είναι
το κυλικείο;

4 Η Άννα μιλά στο σπίτι στη μητέρα της, καθώς ετοιμάζεται για το σχολείο.

Πάλι θ' αργήσω
στο σχολείο!

- Βρείτε σε ποιο από τα σκίτσα αυτά ο ομιλητής:
  - α. εκφράζει φόβο για κάτι
  - β. προτείνει κάτι σε κάποιον άλλο
  - γ. απειλεί
  - δ. συμφωνεί με μια πρόταση
  - ε. ζητά μια πληροφορία.

Κείμενο 4 [Γράμμα σ' ένα φίλο μου που είναι μακριά]

Αθήνα, 10-12-71

Αγαπητέ μου Πωλ,

Μου γράφεις πως το Παρίσι είναι χιονισμένο, κι εδώ έχουμε σωστό ανοιξιάτικο καιρό. Κι ας είναι Δεκέμβρης. Πόσο γρήγορα κυλάνε οι μέρες του χρόνου! Τελειώνουμε και τους διαγωνισμούς του πρώτου τριμήνου. Σήμερα Μαθηματικά, αύριο Χημεία και τέρμα. Μεθαύριο θα κάνουμε τη δεύτερη μεγάλη σχολική εκδρομή. Θα πάμε στους Δελφούς. Θυμάσαι που είχαμε πάει μαζί, με τους γονείς μου, πριν από δύο χρόνια; Αλλά τι τα θέλεις, μια εκδρομή με το σχολείο είναι άλλο πράμα. Όλα τα χαίρεσαι πιο έντονα. Θα επισκεφτούμε πρώτα το

Μουσείο και τα Αρχαία, κι ύστερα θα ξεχυθούμε για παιχνίδι. Θα φάμε σε εστιατόριο. Έχει το γλέντι του κι αυτό. Οι καθηγητές μας πετάνε την αυστηρή μάσκα που φοράνε στο σχολείο και γίνονται άλλοι άνθρωποι. Έχουμε φτιάξει για τον καθένα σατιρικούς* στίχους. Ο Πέτρος βοήθησε πολύ με το χιούμορ του. Ελπίζω να δω τον κύριο Ευαγγέλου να χαμογελάει, επιτέλους.

Η Σόφη είναι ενθουσιασμένη με το σχολείο μας. Έχουμε φτιάξει μια καλή παρέα, τους ξέρεις πάνω κάτω όλους. Μόνο η Χριστίνα σου είναι άγνωστη, μια καινούρια από τη Θεσσαλονίκη. Ξέρεις, είναι σπουδαίο κορίτσι. Έξυπνη, τρώει την Τάνια στους βαθμούς και είναι

---

* **σατιρικός**: σκωπτικός, κοροϊδευτικός.

όμορφη. Έχει κάτι τεράστια μάτια.
Μόνο που συχνά φέρεται παράξε-
να, με ξαφνιάζουν οι τρόποι της.
Στις αρχές νομίζαμε πως ήταν
περήφανη κι ακατάδεχτη. Τώρα
όμως που τη γνώρισα καλύτερα,
ξέρω πόσο απλή είναι. Η Λίνα
ψήλωσε, έγινε σωστή δεσποινίς.
Για σκέψου: το μωρό μας πάει
Πρώτη Γυμνασίου. Πώς περνάει ο
καιρός!

Φίλησε μου τη Νικόλ και τη μαμά
σου. Μην αργήσεις να μου γράψεις.

Με πολλή αγάπη
Αλέξης

Ζωρζ Σαρή, *Το ψέμα*,
εκδ. Πατάκη, 1996 (διασκευή)

Ακούω και μιλώ

1. Ποιος έχει γράψει αυτή την επιστολή (είναι δηλαδή ο αποστολέας); • Σε ποιον την απευθύνει (ποιος είναι ο παραλήπτης);
2. Ποια σχέση φαίνεται να έχουν τα δύο πρόσωπα; • Από ποια στοιχεία της επιστολής το καταλάβατε;
3. Για ποιο σκοπό επικοινωνούν με αυτή την επιστολή τα δύο πρόσωπα;
4. Εσείς διατηρείτε αλληλογραφία με φίλους ή φίλες σας που μένουν μακριά, στα ελληνικά ή σε ξένες γλώσσες;
5. Δείτε τα παρακάτω κείμενα και πείτε ποιες διαφορές παρατηρείτε στη μορφή και το ύφος του μηνύματος στις δύο περιπτώσεις;

- Τι ώρα να 'ρθω να σε πάρω για το σχολείο;
- Οχτώ, οχτώ παρά τέταρτο.
- Ε, άλλο παρά τέταρτο κι άλλο οχτώ!
- Καλά, ντε! Οχτώ είναι εντάξει;
- Ναι, προλαβαίνουμε.

1

ABC

ΣΤΙΣ 8.00 ΣΠΙΤΙ ΣΟΥ

Επιλογές

2

(Οι πρώτες μου γνώσεις για την **ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ**)

► Επικοινωνία είναι η ανταλλαγή μηνυμάτων μεταξύ δύο ή περισσότερων ανθρώπων. Για να υπάρξει επικοινωνία χρειαζόμαστε έναν πομπό, ένα δέκτη κι έναν κώδικα.

Πομπός είναι αυτός που μιλάει (ο ομιλητής) ή γράφει (ο συγγραφέας). Δέκτης είναι αυτός που ακούει (ο ακροατής) ή διαβάζει (ο αναγνώστης). Κώδικας είναι ένα σύστημα σημείων ή σημάτων ή συμβόλων με αρχές και κανόνες. Η γλώσσα είναι ένα παράδειγμα κώδικα πολύ δημιουργικού.

► Ο πομπός χρησιμοποιεί το γλωσσικό κώδικα για να κωδικοποιήσει ένα μήνυμα, να εκφράσει δηλαδή μια επιθυμία, να διατυπώσει μια ερώτηση, να δώσει ή να ζητήσει μια πληροφορία, να πει κάτι που σκέφτεται ή που νιώθει κτλ. Από τον πομπό το μήνυμα μεταβιβάζεται με κάποιον τρόπο (φυσικό ή τεχνητό) στο δέκτη. Ο δέκτης είναι αυτός που λαμβάνει και αποκωδικοποιεί το μήνυμα.

- ▶ Το μέσο που χρησιμοποιούμε για να επικοινωνήσουμε, ο φυσικός ή τεχνητός αυτός τρόπος (τηλέφωνο, Η/Υ, κινητό τηλέφωνο, επιστολή, επικοινωνία πρόσωπο με πρόσωπο κτλ.), επηρεάζει τη μορφή και το ύφος του μηνύματος.
- ▶ Υπάρχουν δύο είδη γλωσσικής επικοινωνίας: η προφορική και η γραπτή.

Διαβάζω και γράφω

1. Βρείτε τους πομπούς και τους δέκτες στα κείμενα 1 και 4.
  - Σε ποιες περιπτώσεις η επικοινωνία τους είναι γραπτή και σε ποιες προφορική;
2. Ποια μέσα χρησιμοποιούνται για την επικοινωνία στο κείμενο 4 και στα σκίτσα που το ακολουθούν;

3. Ταιριάξτε τη λέξη με την εξήγηση:

α. πομπός

β. δέκτης

γ. συνθήκες
επικοινωνίας

δ. γλωσσικός
κώδικας

ε. επικοινωνία

1. ο τρόπος μετάδοσης του μηνύματος /το περιβάλλον, οι σχέσεις των συνομιλητών κ.ά.
2. (επιτυχής) ανταλλαγή μηνυμάτων κ.ά.
3. αυτός που «λαμβάνει» το μήνυμα
4. αυτός που «στέλνει» το μήνυμα
5. ένα σύστημα σημείων που έχει κανόνες και αρχές και χρησιμοποιείται για να επικοινωνούμε

B2

Κώδικες επικοινωνίας

Ακούω και μιλώ

1. Πριν από την επινόηση του αλφάβητου (κείμεν. 2), τι είδους σύμβολα χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι για να παραστήσουν αντικείμενα και ιδέες;

2. Δείτε το απόσπασμα από την άσκηση Μαθηματικών που σας δόθηκε στο κείμενο 3. • Σας είναι κατανοητό; • Τι λέει;

• Δείτε τώρα κι αυτό το απόσπασμα από μία άσκηση Χημείας:

Να βρεθεί η τιμή ΔG° της αντίδρασης: $\text{H}_2(\text{g}) + \text{I}_2(\text{g}) \rightarrow 2\text{HI}(\text{g})$ και η ΔG° σχηματισμού του HI σε kJ mol^{-1} , με βάση τα δεδομένα του παρακάτω πίνακα:

ουσία	H ₂	I ₂	HI
$\Delta H^{\circ}_f / \text{kJ mol}^{-1}$	0	0	26,48
$S^{\circ} / \text{J mol}^{-1} \text{K}^{-1}$	130,7	116,1	206,6

- Μπορείτε να καταλάβετε τι λέει;
- Γιατί ναι / όχι;

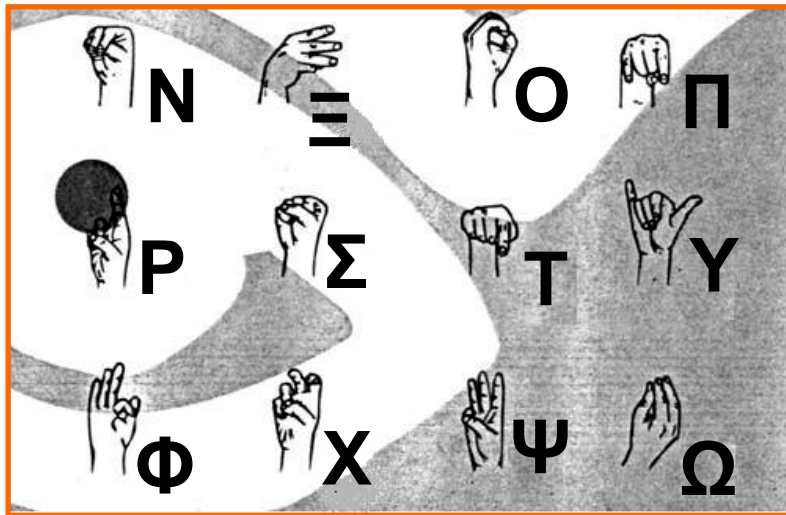
3. Στο κείμενο 3 υπάρχουν δείγματα από διάφορους κώδικες. Ποιοι από αυτούς μας δίνουν οπτικά σήματα και ποιοι ακουστικά;

4. Γράψτε το μικρό σας όνομα.

- Στη συνέχεια συμβουλευτείτε το αλφάβητο της νοηματικής γλώσσας των κωφαλάλων

και παραστήστε το με τα κατάλληλα σήματα.

Κείμενο 5 [ο καιρός]

Η θερμοκρασία στην Αθήνα

Ο ΚΑΙΡΟΣ

ΣΗΜΕΡΑ:

**Βασιλείου Παρίου, Αρτέμωνος,
Δήμη μαρτύρων
Ανατολή: 06.55 Δύση:19.58.
Σελήνη:11 ημερών**

ΠΡΟΓΝΩΣΗ

***Βαρομετρικά χαμηλά προκαλούν
βροχές και καταιγίδες στη Δυτική,
Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη.***

Προειδοποιήσεις:

***Χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα καιρού
η σημερινή ημέρα. Αντίθετα αύριο
και μεθαύριο προβλέπονται βροχές
και καταιγίδες στις περισσότερες
περιοχές της χώρας και μικρή
πτώση θερμοκρασίας***

εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2003

Ακούω και μιλώ

Πριν ξεκινήσετε το πρωί για το σχολείο, καλό είναι να συμβουλευτείτε ένα δελτίο πρόγνωσης του καιρού. Εκτός από το λόγο, ποια άλλα μέσα χρησιμοποιείται δελτίο για να δείξει τον καιρό της επόμενης μέρας; (κείμ. 5) • Πώς θα ντυθείτε αύριο, αν δείτε ένα τέτοιο δελτίο καιρού;

Οι πρώτες μου γνώσεις για τους **κώδικες**

► Εκτός από τη γλώσσα επικοινωνούμε και με πολλά άλλα σήματα που ανήκουν σε διάφορους κώδικες. Ιδιαίτερη σημασία για την επικοινωνία των ανθρώπων έχει ο γλωσσικός κώδικας.

► Πολλά κείμενα δε χρησιμοποιούν μόνο τη γλώσσα για να

μεταδώσουν το μήνυμά τους, αλλά και άλλους τρόπους, που μπορεί να είναι σήματα από άλλους κώδικες. Επειδή λοιπόν χρησιμοποιούν πολλούς τρόπους, λέγονται πολυτροπικά κείμενα.

Διαβάζω και γράφω

1. Πόσους κώδικες –εκτός από το γλωσσικό– μπορείτε να αναφέρετε;

• Μπορείτε να σκεφτείτε μερικές ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στο γλωσσικό κώδικα και σε άλλα είδη κωδίκων που είδατε ως τώρα;

2. Πώς παριστάνεται ο κίνδυνος στα σήματα του ΚΟΚ; • Φτιάξτε κι εσείς μια πινακίδα προειδοποίησης για κίνδυνο. • Γράψτε «ΠΡΟΣΟΧΗ ΚΙΝΔΥΝΟΣ» και προσθέστε ένα ανάλογο σήμα. • Το κείμενό σας είναι πολυτροπικό ή όχι;

3. Ποια από τα κείμενα που έχετε δει ως τώρα (1-5) είναι πολυτροπικά; • Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

ΕΙΔΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

1 Είδη προτάσεων ανάλογα με τα συστατικά τους

Ακούω και μιλώ

1. «Το κουδούνι τού έκοψε την κουβέντα» (κείμεν. 1): Η πρόταση αυτή έχει μόνο τα βασικά συστατικά.

Μπορείτε να προσθέσετε κι άλλα στοιχεία, άλλες λέξεις δηλαδή που να δίνουν επιπλέον πληροφορίες;

2. «Με λένε Αγγέλα. Εσένα;»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο 1.

• Από τη δεύτερη πρόταση λείπουν

βασικά συστατικά. Μπορείτε να τη συμπληρώσετε; • Γιατί η συγγραφέας προτίμησε την ελλειπτική μορφή;

3. «Η Λίνα ψήλωσε, έγινε σωστή δεσποινίς» (κείμεν. 4): Βρείτε τις δύο προτάσεις του αποσπάσματος.

• Από ποια πρόταση μπορείτε να αφαιρέσετε κάποια λέξη και πάλι να έχει ολοκληρωμένο νόημα; • Από ποια πρόταση δεν μπορείτε να αφαιρέσετε τίποτα;

4. «Χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα καιρού η σημερινή ημέρα»: Βρείτε την πρόταση στο κείμενο 5.

• Παρατηρήστε ότι της λείπει ένα βασικό συστατικό. • Μπορείτε να το συμπληρώσετε; • Γιατί ο μετεωρολόγος δεν το περιέλαβε στην πρόταση του;

Οι πρώτες μου γνώσεις για την **πρόταση**

- ▶ **Πρόταση** είναι ένα σύνολο λέξεων γραμματικά οργανωμένο, που εκφράζει ένα αυτοτελές νόημα ή εκπληρώνει το νόημα μιας άλλης πρότασης.
- ▶ Μια πρόταση η οποία έχει ολοκληρωμένο νόημα, μας δίνει απάντηση στις ερωτήσεις «ποιος» και «τι» και από την οποία δεν μπορούμε να αφαιρέσουμε τίποτα λέγεται **απλή** πρόταση, π.χ. *Η Άννα είδε το Γιώργο.*
- ▶ Οι συνθήκες της επικοινωνίας μάς αναγκάζουν ή μας επιτρέπουν να προσθέτουμε ή να αφαιρούμε στοιχεία / λέξεις από τις προτάσεις μας. Έτσι:
  - Η πρόταση από την οποία λείπουν στοιχεία / λέξεις λέγεται

ελλειπτική, π.χ. *Σήμερα Μαθηματικά, αύριο Χημεία και τέρμα.* (κείμεν. 4)

• Η πρόταση που εκτός από τα βασικά έχει κι επιπλέον στοιχεία λέγεται επαυξημένη, π.χ. *Ο Πέτρος βοήθησε πολύ με το χιούμορ του.* (κείμεν. 4)

5. Στο μήνυμα στην οθόνη του κινητού τηλεφώνου (σκίτσο 2, σελ. 34), τι είδους πρόταση έχει γραφεί;

• Γιατί ο πομπός διάλεξε τέτοιου είδους πρόταση; • Εσείς, όταν γράφετε μηνύματα στο κινητό, τι είδους προτάσεις προτιμάτε;

Κείμενο 6 Οι δυσκολίες της τωρινής ζωής μου

Είμαι μαθητής της Α΄ Γυμνασίου. Σ' αυτή την τάξη τα μαθήματα είναι περισσότερα και δυσκολότερα απ' ό,τι στο Δημοτικό σχολείο.

Ο χρόνος για τη μελέτη πολλαπλασιάστηκε, οι ελεύθερες ώρες μειώθηκαν. Ώρες για παιχνίδι σχεδόν δεν υπάρχουν στο ημερήσιο πρόγραμμά μου.

Στο τέλος της σχολικής ημέρας, ύστερα από εντατική παρακολούθηση και συμμετοχή στα μαθήματα, αρχίζει το μεγάλο μου βάσανο.

Αφού γευματίσω, θα ξεκουραστώ λίγο και αμέσως μετά θα αρχίσω το διάβασμα. Τι να πρωτοδιαβάσω όμως; Μαθηματικά, Αρχαία, Ιστορία, Θρησκευτικά;

Μεγάλος μπελάς! Για την Ιστορία έχω να διαβάσω πολλές σελίδες, στα Μαθηματικά να λύσω αρκετές ασκήσεις, στα Αρχαία να γράψω εργασία. Από τη μια πλευρά οι εξισώσεις, από την άλλη ο Οδυσσέας και η Ναυσικά, όλα μαζί πραγματικά με έχουν τρελάνει.

Τι να κάνω όμως; Βλέπετε, σήμερα έχουν αυξηθεί οι απαιτήσεις της κοινωνίας, γι' αυτό πρέπει επίσης να μάθω τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες, σε ηλικία που δεν έχω μάθει ακόμη καλά καλά τα ελληνικά. Έτσι, εκτός από τα μαθήματα του σχολείου μου, έχω καθημερινά να διαβάζω αγγλικά και γερμανικά, που είναι επίσης πολύ δύσκολα.

Έπειτα, λοιπόν, από απασχόληση πολλών ωρών και στις ξένες γλώσσες, με το κεφάλι «καζάνι», γυρίζω σπίτι να συνεχίσω τη μελέτη των υπόλοιπων μαθημάτων. Ζαλισμένος διαβάζω όσο ακόμη κρατούν οι δυνάμεις μου.

Η ώρα τώρα είναι 9.00 το βράδυ. Είναι ώρα για φαγητό. Μα επιτέλους, βαρέθηκα πια! Τα μαθήματά μου παρουσιάζουν βέβαια ενδιαφέρον, αλλά έλα που πρέπει να έχω

και ελεύθερες ώρες για παιχνίδι και ξεκούραση! Όσο κι αν προσπαθώ όμως να εξοικονομήσω αυτές τις ελεύθερες ώρες, δεν τα καταφέρνω. Ούτε παιχνίδι, ούτε ξεκούραση λοιπόν.

- Τι κατάσταση είναι αυτή; Τι θα γίνει, επιτέλους;

Γ. Κατσίφης, μαθητής Α΄ Γυμνασίου

*Η Φωνή του Πειραματικού
Σχολείου, φυλλάδιο του
Βαρβακείου Πειραματικού
Σχολείου, τεύχ. 51, Απρίλιος 1980*

**Κείμενο 7 [Ντριν, ντριν,
χτύπησε κουδούνι...]**

**Σεπτέμβριος, η νέα σχολική
χρονιά αρχίζει. Πρωινό ξύπνημα,
διαβάσματα. 8.00 π.μ. Βάρος στον**

ώμο – τσάντα
γεμάτη τετράδια.
Κόρνα! «Το λεω-
φορείο! Τρέχα!»
Συνάντηση με
παλιούς φίλους

και συμμαθητές. Γέλια. Συζητήσεις
για διακοπές. Φτάνοντας στο σχο-
λείο, όλοι, μαθητές και δάσκαλοι ή
καθηγητές, συγκεντρώνονται στο
προαύλιο για τον αγιασμό. Ντριιν!
Χτυπάει κουδούνι. Όλοι, κατά μία
τάξη μεγαλύτεροι, τρέχουν στην
καινούρια τους αίθουσα. Νέα βιβλία
και προγράμματα και ίσως νέος
δάσκαλος ή καθηγητές. Νέο
σχολικό έτος! Καλή χρονιά!

περ. «Ερευνητές»,
εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 1999

Διαβάζω και γράφω

1. Υπογραμμίστε όσο περισσότερες ελλειπτικές προτάσεις μπορείτε στο κείμενο 6. • Στη συνέχεια συμπληρώστε τα στοιχεία που τους λείπουν.

2. «Σεπτέμβριος, η νέα σχολική χρονιά αρχίζει» (κείμεν. 7): Αν κάποιος συμπλήρωνε το απόσπασμα αυτό με τα στοιχεία που λείπουν, θα έγραφε: «Ήρθε ο Σεπτέμβριος και η νέα σχολική χρονιά αρχίζει». Γιατί ο συγγραφέας του άρθρου, όμως, προτίμησε την πρώτη εκδοχή; • Ποια από τις δύο εκδοχές ταιριάζει στο υπόλοιπο κείμενο;

3. «8.00 π.μ... Συζητήσεις για διακοπές» (κείμεν. 7): Μπορείτε να συμπληρώσετε τις προτάσεις του αποσπάσματος με ρήματα ή άλλα μέρη του λόγου; • Διαβάστε τώρα

το απόσπασμα όπως το συμπληρώσατε εσείς. Ποια εκδοχή σας αρέσει πιο πολύ; Αυτή του κειμένου ή η δική σας; • Για ποιους λόγους;

4. «Χτυπάει κουδούνι» (κείμεν. 7): Η πρόταση είναι απλή, δηλαδή έχει ένα ολοκληρωμένο νόημα και μόνο τα απαραίτητα συστατικά, τους βασικούς όρους. Μπορείτε να της προσθέσετε κι άλλα στοιχεία, κι άλλους όρους και να τη μετατρέψετε σε πρόταση επαυξημένη;

Γ2 Είδη προτάσεων, σημασίες τους και σημεία στίξης

Ακούω και μιλώ

1. «Εφέτος έχει έρθει... καθηγητές και μαθητές» (κείμεν. 1): Βρείτε σε

αυτά τα λόγια του Γιώργου τις πληροφορίες που δίνει στην Άννα.

2. «Κατάλαβες τι είπε... Καθόμαστε μαζί;»: Αναζητήστε το απόσπασμα στο κείμενο 1. • Με ποιες προτάσεις οι δύο συμμαθήτριες ζητούν πληροφορίες η μία από την άλλη;

3. Βρείτε στα λόγια του γυμνασιάρχη (κείμεν. 1) τις προτάσεις που χρησιμοποιεί για να ζητήσει από τους μαθητές να κάνουν κάτι.

4. Ποιες προτάσεις στα κείμενα 6 και 7 εκφράζουν κάποιο έντονο συναίσθημα και έχουν θαυμαστικό στο τέλος;

Μαθαίνω για τις **προτάσεις** και τη **σημασία** τους

► Οι προτάσεις που χρησιμοποιούμε συνήθως για να δώσουμε μια

πληροφορία λέγονται αποφαντι-
κές, π.χ. *Το μάθημα αρχίζει στις
8:00.* Σε αυτές τις προτάσεις, όταν
γράφουμε, βάζουμε τελεία.

▶ Οι προτάσεις που χρησιμοποιού-
με συνήθως για να ζητήσουμε μια
πληροφορία λέγονται ερωτηματι-
κές, π.χ. *Τι ώρα αρχίζει το μάθημα;*
Σε αυτές τις προτάσεις, όταν
γράφουμε, βάζουμε ερωτηματικό.

▶ Οι προτάσεις που χρησιμοποιού-
με συνήθως για να ζητήσουμε από
κάποιον να κάνει κάτι ή να τον
παρακαλέσουμε για κάτι λέγονται
προστακτικές, π.χ. *Μπείτε στην
τάξη.* Σε αυτές τις προτάσεις, όταν
γράφουμε, βάζουμε τελεία ή
θαυμαστικό.

▶ Οι προτάσεις που εκφράζουν ένα
έντονο συναίσθημα λέγονται

επιφωνηματικές, π.χ. *Τι ωραία μέρα!* Σε αυτές τις προτάσεις, όταν γράφουμε, βάζουμε θαυμαστικό.

Διαβάζω και γράφω

1. Δείτε στο κείμενο 2 την παράγραφο με τίτλο «Η επανάσταση του αλφάβητου»: Οι προτάσεις που περιέχει είναι αποφαντικές, ερωτηματικές, προστακτικές ή επιφωνηματικές; • Γιατί;
2. Στο κείμενο 3 δίνονται αποσπάσματα από άσκηση Μαθηματικών.
  - Βρείτε την προστακτική πρόταση που περιέχεται σε αυτή.
3. Διαβάστε το κείμενο 4 και βρείτε μία πρόταση αποφαντική, μία ερωτηματική, μία προστακτική και μία επιφωνηματική.

Ακούω και μιλώ

- 1. «Γιατί όχι;...», «Πού αλλού;»:**
Βρείτε τις δύο αυτές ερωτηματικές προτάσεις στο κείμενο 1. • Τις χρησιμοποιούν οι δύο φίλες για να ζητήσουν κάποια πληροφορία ή εκφράζουν κάτι άλλο; • Μπορείτε να προσδιορίσετε τι εκφράζουν;
- 2. «Τι θες σε τούτο το προαύλιο;... Πάμε»:** Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο 1 και υπογραμμίστε τις ερωτηματικές προτάσεις. • Πρόκειται για ερωτήσεις που εκφράζουν απορία και περιμένουν απάντηση; • Τι πραγματικά εκφράζει η καθεμιά;
- 3. Βρείτε τις ερωτηματικές προτάσεις του κειμένου 6. • Εκφράζουν κάποια απορία ή κάτι άλλο περισσότερο; • Τι είναι αυτό;**

Διαπιστώνω **ότι**:

► Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε διαφορετικά είδη προτάσεων (π.χ. αποφαντική, ερωτηματική, προστακτική, επιφωνηματική) για να πετύχουμε το σκοπό μας στην επικοινωνία. Η επιλογή μας εξαρτάται κυρίως από τον ακροατή μας (ποιος είναι, τι σχέση έχουμε μαζί του), από τον τρόπο που μεταδίδεται το μήνυμα και τις συνθήκες επικοινωνίας (αν μιλάμε από το τηλέφωνο ή «πρόσωπο με πρόσωπο», αν είμαστε μπροστά σε άλλους ή μόνοι με το συνομιλητή μας).

► Έτσι, μπορούμε να ζητήσουμε μια πληροφορία χρησιμοποιώντας όχι μόνο ερωτηματικές προτάσεις, αλλά και αποφαντικές ή προστακτικές, π.χ.

- Θα ήθελα να μου πει κάποιος τις ώρες των μαθημάτων
- Πες μου τις ώρες των μαθημάτων.
- Ποιες είναι οι ώρες των μαθημάτων;

Διαβάζω και γράφω

1. Μετατρέψτε τις ερωτηματικές προτάσεις του κειμένου 6 σε αποφαντικές που να έχουν την ίδια σημασία. • Πότε το κείμενο είναι πιο ζωντανό και άμεσο;
2. «Τι θες σε τούτο το προαύλιο;... Πάμε» (κείμ. 1): Μετατρέψτε τις ερωτηματικές προτάσεις σε αποφαντικές και προστακτικές με την ίδια σημασία. • Γιατί ο Γιώργος προτίμησε τις ερωτηματικές;
3. Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 6 βρείτε προτάσεις που δεν περιέχουν άρνηση και μία που περιέχει.

- Στη συνέχεια ξαναγράψτε το απόσπασμα, προσθέτοντας άρνηση στις προτάσεις που δεν έχουν και αφαιρώντας την άρνηση από την πρόταση που περιέχει.

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Οι προτάσεις που δεν έχουν άρνηση λέγονται καταφατικές.
- ▶ Οι προτάσεις που περιέχουν άρνηση [δε(ν), μη(ν)] λέγονται αρνητικές.

Ακούω και μιλώ

1. «Είναι μαθητής της Α΄ Γυμνασίου»: Τι σημείο στίξης θα βάζατε στο τέλος της πρότασης;
  - Μπορείτε να διαβάσετε την ίδια πρόταση με τρεις διαφορετικούς

τρόπους, ώστε στην πρώτη περίπτωση να δίνει μια πληροφορία, στην άλλη να ζητάει μια πληροφορία και στην τρίτη να εκφράζει ένα συναίσθημα;

2. Βρείτε μια πρόταση από τα κείμενα 1 ως 7. Διαβάστε τη με τρεις διαφορετικούς τρόπους. • Σημειώστε τι εκφράζει κάθε φορά και βάλτε το ανάλογο σημείο στίξης.

3. Στο κείμενο 6 υπάρχουν αρκετά ερωτηματικά και θαυμαστικά. • Νομίζετε ότι ταιριάζουν σε ένα μαθητικό κείμενο που δημοσιεύτηκε σε σχολικό περιοδικό; • Γιατί; • Τι του προσθέτουν; • Για να απαντήσετε, σκεφτείτε τον πομπό, το δέκτη και γενικά τις συνθήκες της επικοινωνίας.

Συμπεραίνω για τις

προτάσεις

► Η ίδια ακριβώς πρόταση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δηλώσουμε ή να ρωτήσουμε κάτι, για να εκφράσουμε απορία, θαυμασμό, έκπληξη κτλ., π.χ.

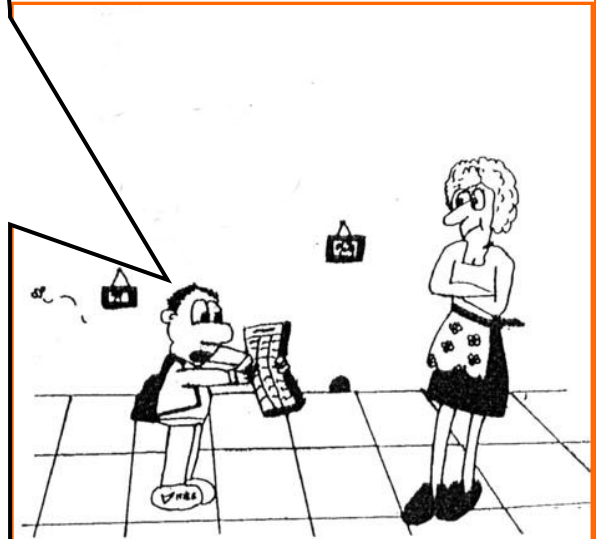
- Άρχισε το σχολείο.
- Άρχισε το σχολείο;
- Άρχισε το σχολείο!

ΚΑΙ...

**ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ
ΕΤΟΥΣ**

**(αμέσως μετά την ημέρα του
αγιασμού)**

**ΤΡΕΛΑΘΗΚΕΣ
ΠΟΥ ΘΑ ΠΑΩ
ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΗΜΕ-
ΡΑ; ΕΔΩ ΤΟ ΛΕΕΙ
ΚΑΘΑΡΑ: ΟΙ
ΖΥΓΟΙ ΘΑ ΠΕΡΑ-
ΣΟΥΝ ΚΡΙΣΗ ΣΤΑ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ
ΤΟΥΣ.**

**Πειραματισμοί, φυλλάδιο
του Πειραματικού Λυκείου
Αγ. Αναργύρων,
τεύχ. 5, 2001**

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1 Σημειώστε στο τετράδιό σας όσο περισσότερους κώδικες μπορείτε να σκεφτείτε και τα αντίστοιχα σήματα, τα σημεία δηλαδή κάθε κώδικα. • Ξεκινήστε από τους κώδικες των μαθημάτων που διδάσκεστε στο σχολείο και συνεχίστε με άλλους κώδικες που συναντάτε στη ζωή σας.

Κώδικες	Σημεία του κώδικα
Γραπτός λόγος	Λέξεις

2 Το ρήμα *επικοινωνώ* προέρχεται από τη σύνθεση της πρόθεσης *επί* και του ρήματος *κοινωνώ* (*επί* + *κοινωνώ*). Μπορείτε να βρείτε άλλες λέξεις που να προέρχονται από το ρήμα *επικοινωνώ*; • Χρησιμοποιήστε δύο από τις λέξεις που βρήκατε σε προτάσεις.

Από τη σύνθεση της πρόθεσης *συν* και του ρήματος *κοινωνώ* προέρχεται το ρήμα *συγκοινωνώ*.

Μπορείτε να σκεφτείτε άλλες λέξεις που να προέρχονται από το ρήμα *συγκοινωνώ*;

3 Οι πρώτες μέρες στο Γυμνάσιο πάντα προσφέρουν δυνατές συγκινήσεις στους μαθητές. Καταγράψτε τα συναισθήματα αυτών των πρώτων ημερών και συμπληρώστε τον πίνακα:

Τις πρώτες μέρες

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΘΕΤΙΚΑ – ΑΡΝΗΤΙΚΑ

επίθετα – μετοχές

είμαι	<i>χαρούμενος</i> , ...
	.....
	.....

ουσιαστικά

νιώθω	<i>χαρά</i> , ...
	.....
	.....

ρήματα

<i>χαίρομαι</i> , ...
.....
.....

ΕΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Κείμενο 8 [Το διαγώνισμα]

$$c = a + b + d$$
$$c = (T \cdot 8 \cdot (\Omega - 10^\circ) + 3\alpha + 2 \cdot 3 \ln 11)^2$$
$$c = (T \cdot 8 \cdot \log \frac{1}{3+8} + 3\alpha + 6 \ln 11)^2$$
$$c = \left[\int_{x_1}^{x_2} \sum_{i=1}^n \alpha dx + \frac{3[(3+7x)^2 + 6 + 3T]}{(5+y)(8+z)+1} + 6 \ln 11 \right]^2$$
$$c = \left[\int_{x_1}^{x_2} \sum_{i=1}^{20} \frac{(3+7x)^2 + 6 + 3T}{(5+y)(8+z)+1} dx + \frac{3[(3+7)^2 + 6 + 3T]}{(5+y)(8+z)+1} + 6 \ln 11 \right]^2$$
$$c = \left[\int_{x_1}^{x_2} \sum_{i=1}^{20} \frac{(3+7x)^2 + (\beta - 180^\circ) + 3T}{(5+y)(8+z)+1} dx + \frac{3[(3+7x)^2 + (\beta - 180^\circ) + 3T]}{(5+y)(8+z)+1} + 6 \ln 11 \right]^2$$
$$c = \left[\int_{x_1}^{x_2} \sum_{i=1}^{20} \frac{\sqrt{3+7x} + (\beta - 180^\circ) + 3T}{\frac{(5+y)(8+z) + \log 8}{10 \cdot 2 - 6T - 1}} dx + \frac{3[\sqrt{3+7x} + (\beta - 180^\circ) + 3T]}{(5+y)(8+z) + \log 8} + 6 \ln 11 \right]^2$$
$$c = \left[\int_{x_1}^{x_2} \sum_{i=1}^{20} \alpha dx + \frac{3[\sqrt{3+7x} + (\beta - 180^\circ) + 3T]}{(5+y)(8+z) + \log 8} + 6 \ln 11 \right]^2$$
$$c = \left[\int_{x_1}^{x_2} \sum_{i=1}^{20} \alpha dx + \frac{3[\sqrt{3+7x} + (\beta - 180^\circ) + 3T]}{(5+y)(8+z) + \log 8} + 6 \ln 11 \right]^2$$
$$c = \left[\int_{x_1}^{x_2} \sum_{i=1}^{20} \alpha dx + \frac{3[\sqrt{3+7x} + (\beta - 180^\circ) + 3T]}{(5+y)(8+z) + \log 8} + 6 \ln 11 \right]^2$$

Από αυθεντικό μαθητικό κείμενο

Κείμενο 9 [Ένα σύνθημα στον τοίχο]

**ΛΕΦΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΑΙΔΕΙΑ!
ΕΚ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΑΡΞΑΣΘΑΙ!**

**Graeca sunt,
non loguntur***

*** ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΕΙΝΑΙ, ΔΕΝ
ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΙ...**

**Στάθης, Πληροφοριακό Δελτίο
της ΟΛΜΕ, τεύχ. 676, 2003**

Ακούω και μιλώ

1. Το κείμενο 8 αποτελεί αυθεντικό μαθητικό γραπτό. Ποιους κώδικες

χρησιμοποίησε ο μαθητής που το έγραψε; • Εσείς χρησιμοποιήστε το γλωσσικό κώδικα και πείτε τι δείχνει το σκίτσο στο τέλος της άσκησης. • Ποιο είναι το τελικό αποτέλεσμα των πράξεων;

2. Δείτε το κείμενο 9. • Σε ποιους κώδικες είναι γραμμένα τα συνθήματα στον τοίχο; • Μπορείτε να καταλάβετε το δεύτερο σύνθημα; • Σε ποιον κώδικα μιλά ο κύριος στο σκίτσο; • Μπορείτε να αποδώσετε με λόγο το μήνυμα της γελοιογραφίας;

Διαβάζω και γράφω

1. Συλλέξτε στοιχεία για τις πρώτες μορφές γραφής από το βιβλίο της Ιστορίας (από την ιστορία των Ανατολικών λαών και την Εποχή του χαλκού στην Ελλάδα).

- Παρουσιάστε στους συμμαθητές σας την ιστορία της γραφής και παραδείγματα από πρώτα δείγματά της.

2. Γράψτε μια επιστολή σε ένα φίλο σας που πηγαίνει σε άλλο Γυμνάσιο. • Μοιραστείτε μαζί του τις σκέψεις και τα συναισθήματα σας από τις πρώτες μέρες στο νέο σας σχολείο. • Αξιοποιήστε το λεξιλόγιο που έχετε μελετήσει στα κείμενα και τις ασκήσεις αυτής της ενότητας.

Κριτήρια με τα οποία θα αξιολογηθεί το κείμενό σας:

α. Πληρότητα περιεχομένου όσον αφορά σκέψεις και συναισθήματα.

β. Κατάλληλο ύφος – φιλικό (ανάλογο με τις συνθήκες της επικοινωνίας).

γ. Χρήση προτάσεων που το είδος τους ταιριάζει με τις συνθήκες της επικοινωνίας.

Διαθεματική εργασία

Χωριστείτε σε ομάδες και φωτογραφίστε χώρους του σχολείου σας.

- ▶ **Φτιάξτε ανάλογα σήματα που θα μπορούσαν να συνοδεύσουν χώρους που απεικονίζονται στις φωτογραφίες.**
- ▶ **Στη συνέχεια, ταξινομήστε το υλικό που θα συγκεντρώσετε σε κατηγορίες (π.χ. εσωτερικοί – εξωτερικοί χώροι).**
- ▶ **Τέλος, γράψτε σε κάθε φωτογραφία μια λεζάντα στην οποία να περιγράφετε σύντομα και να σχολιάζετε ό,τι εικονίζεται στη φωτογραφία.**

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

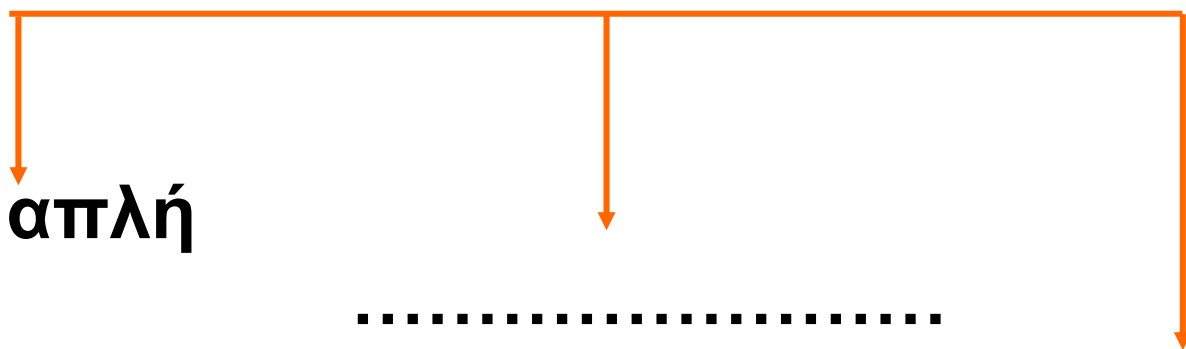
► – Επικοινωνία είναι η ανταλλαγή
.....μεταξύ
.....και
.....

► – Για να επιτευχθεί επικοινωνία
χρειάζεται ένας κοινός.....
– Η γλωσσική επικοινωνία
επηρεάζεται από.....

► Υπάρχουν διάφορα είδη
προτάσεων:

α. Ανάλογα με τα συστατικά τους:

πρόταση

β. Ανάλογα με τη σημασία τους:
πρόταση

▶ **Κάντε τις σωστές αντιστοιχίσεις:**

αποφαντικές	•	•	ερωτηματικό
ερωτηματικές	•	•	θαυμαστικό
επιφωνηματικές	•	•	τελεία
προστακτικές	•		

2η ενότητα

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Σ' αυτή την ενότητα:

Θα γνωρίσουμε καλύτερα διάφορα είδη του προφορικού και του γραπτού λόγου.

Θα μάθουμε να χρησιμοποιούμε το κατάλληλο ύφος και λεξιλόγιο ανάλογα με τον αποδέκτη του μηνύματος και το μέσο –δίαυλο μετάδοσής του.

Θα καταλάβουμε το ρόλο της παραγράφου σ' ένα κείμενο και θα ασκηθούμε να γράφουμε παραγράφους.

Θα συζητήσουμε με τους συμμαθητές μας και θα επικοινωνήσουμε (μέσα από κείμενα) με άλλους μαθητές.

A

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο 1 [Διάλογος μαθητών]

Θα ξεκινήσουμε ακούγοντας στο κασετόφωνο μερικούς διάλογους, όπως αυτόν που ακολουθεί:

ΜΑΘΗΤΗΣ: Γεια σου, φίλε μου, τι κάνεις, είσαι καλά;

ΦΙΛΟΣ: Μια χαρά! Εσύ γιατί είσαι λυπημένος;

ΜΑΘΗΤΗΣ: Μας βάζουν πολλά μαθήματα στο σχολείο. Και δε φτάνει μόνο αυτό, οι γονείς μου με βάζουν να κάνω πολλά φροντιστήρια.

ΦΙΛΟΣ: Σε καταλαβαίνω, φίλε μου, πρέπει να είσαι κουρασμένος.

ΜΑΘΗΤΗΣ: Ναι... θέλω κι εγώ λίγο να παίξω. Αλλά τώρα πρέπει να

φύγω, γιατί σε είκοσι λεπτά (...)
έχω Αγγλικά. Γεια σου!
ΦΙΛΟΣ: Γεια σου και σένα.

(Αυθεντικός διάλογος)

Κείμενο 2 [Διάλογος μαθήτριας-διευθυντή σχολείου]

- Μην κάνεις έτσι, παιδί μου, δεν πρόκειται να σε φάει κανένας! της είπε ο γυμνασιάρχης πιάνοντας το σφυγμό της. Πού είναι εκείνο το νερό που ζήτησα; Η Γαλλίδα το 'φερε τρέχοντας, ενώ εκείνος μέτραγε το σφυγμό της Άννας.

- Ησύχασε, παιδί μου. Τι κάνεις έτσι; Πιες λίγο νερό να συνέλθεις και μετά τα λέμε.

Καινούριος κοπετός* της Άννας,
που είχε προς στιγμή σταματήσει.

- Ησύχασε. Δεν πρόκειται να σε
φάμε.

- Θα... μου... δώσετε... όμως...
αποβολή! είπε εκείνη ανάμεσα
στους λυγμούς της. Εσείς... με το
τίποτα... δίνετε αποβολή.

- Ε, όχι και με το τίποτα.

- Κι όλοι σάς φοβούνται! Μικροί και
μεγάλοι.

- Υπερβολές!

- Κανείς δε σας αγαπάει!

- Χμ, χμ...

- Όλο μη κι απαγορεύεται! είχε
πάρει φόρα τώρα η Άννα.

- Μπορείς να μου πεις γιατί...
έδειρες το συμμαθητή σου;

---

* **ΚΟΠΕΤΟΣ**: δυνατό κλάμα που
συνοδεύεται από κραυγές και
χτυπήματα στο στήθος.

τη ρώτησε εκείνος ήρεμα.

- Μαλώσαμε.

- Και μ' όποιοι μαλώνεις εσύ, του σπας τη μύτη;

- Κατά λάθος έγινε.

- Εσύ, όμως, δε με φοβάσαι και τόσο, μου φαίνεται...

- Σας φοβάμαι.

- Όμως τα λες ένα χεράκι...

- Με πνίγει το δίκιο. Δε λέω, είστε δίκαιος αλλά αχώνευτος, πώς να το κάνουμε...

- Καλά, καλά... Πήγαινε τώρα και να μη μάθω ότι μάλωσες με κανέναν ξανά, γιατί...

**Βούλα Μάστορη, Στο Γυμνάσιο,
εκδ. Πατάκη, 1998**

Κείμενο 3 [Ηλεκτρονική Επικοινωνία]

14ο Γυμνάσιο Περιστερίου: 14thDM τεύχος 1 (2000-01)

Της σύνταξης

Αγαπητοί αναγνώστες, σας χαιρετούμε!

Φέτος, συνεχίζοντας για 10η χρονιά μια ευχάριστη παράδοση του σχολείου μας, την έκδοση ετήσιου περιοδικού, αποφασίσαμε να καινοτομήσουμε -για ακόμα μια φορά- ακολουθώντας την εξέλιξη της εποχής μας.

Το περιοδικό μας, "βγαίνει" πρώτα στο INTERNET, φιλοξενούμενο στον τόπο του σχολείου μας στο Διαδίκτυο. Έτσι το περιοδικό μας έχει τα πλεονεκτήματα της on-line επικοινωνίας και πληροφόρησης, που σημαίνει ότι γράφεται, διορθώνεται και εμπλουτίζεται σταδιακά, έως ότου φτάσει στην τελική του μορφή στο τέλος του σχ. έτους, οπότε θα εκδοθεί και με την παραδοσιακή έντυπη μορφή.

Μέσα από τις στήλες του περιοδικού μας, οι μαθητές και οι μαθήτριες του σχολείου με τη βοήθεια των καθηγητών μας, προσπαθήσαμε να παρουσιάσουμε διάφορα θέματα που απασχολούν τους νέους της ηλικίας μας αλλά και γενικότερα την κοινή γνώμη. Παρουσιάζουμε επίσης μερικές από τις δραστηριότητες του σχολείου μας, που δεν περιορίζεται να δίνει μόνο γνώση και εκπαίδευση μέσα από τα βιβλία και τα μαθήματα, αλλά δραστηριοποιείται σε πολλούς τομείς της παιδείας και του πολιτισμού.

Πιστεύουμε πως αντιλαμβάνεστε όλοι ότι η έκδοση ενός περιοδικού είναι δύσκολη υπόθεση, έχει κόυραση και χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια, ιδιαίτερα που εμείς θέλαμε να έχει διπλή υπόσταση: ψηφιακή και έντυπη. Για αυτό ζητάμε να κρίνετε αυτή την προσπάθεια με επιείκεια.
Είμαστε εξάλλου μόλις 13 και 14 ετών, "δημοσιογράφοι".

Καλή ανάγνωση!
Η συντακτική επιτροπή

Σχολείο | Πολιτιστικά | Προγράμματα | Εκδόσεις | Εκπ. Υλικό | Σελ. Μαθητών | Site | 14thDM

Αναζήτηση
Site-map
Οδηγός

14ο Γυμνάσιο Περιστερίου: 14thDM τεύχος 1 (2000-01)

Της σύνταξης

Αγαπητοί αναγνώστες, σας χαιρετούμε!

Φέτος συνεχίζοντας για 10η χρονιά μια ευχάριστη παράδοση του σχολείου μας, την έκδοση ετήσιου περιοδικού, αποφασίσαμε να καινοτομήσουμε – για ακόμα μια φορά – ακολουθώντας την εξέλιξη της εποχής μας.

Το περιοδικό μας, «βγαίνει» πρώτα στο INTERNET, φιλοξενούμενο στον τόπο του σχολείου μας στο Διαδίκτυο. Έτσι το περιοδικό μας έχει τα πλεονεκτήματα της on line επικοινωνίας και πληροφόρησης, που σημαίνει ότι γράφεται, διορθώνεται και εμπλουτίζεται σταδιακά, έως ότου φτάσει στην τελική του μορφή στο τέλος του σχ. έτους, οπότε θα εκδοθεί και με την

παραδοσιακή έντυπη μορφή.

Μέσα από τις στήλες του περιοδικού μας, οι μαθητές και οι μαθήτριες του σχολείου με την βοήθεια των καθηγητών μας, προσπαθήσαμε να παρουσιάσουμε διάφορα θέματα που απασχολούν τους νέους της ηλικίας μας αλλά και γενικότερα την κοινή γνώμη Παρουσιάζουμε επίσης μερικές από τις δραστηριότητες του σχολείου μας, που δεν περιορίζεται να δίνει μόνο γνώση και εκπαίδευση μέσα από τα βιβλία και τα μαθήματα, αλλά δραστηριοποιείται σε πολλούς τομείς της παιδείας και του πολιτισμού.

**ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΙ ΕΚΠΑΙ-
ΔΕΥΣΗ, ΠΑΙΧΝΙΔΙ,
ΜΟΡΦΩΣΗ, ΤΕΧΝΗ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ!**

Πιστεύουμε πως αντιλαμβάνεστε όλοι ότι η έκδοση ενός περιοδικού είναι δύσκολη υπόθεση, έχει κούραση και χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια, ιδιαίτερα που εμείς θέλαμε να έχει διπλή υπόσταση: ψηφιακή και έντυπη. Για αυτό ζητάμε να κρίνετε αυτή την προσπάθεια με επιείκεια. Είμαστε εξάλλου μόλις 13 και 14 ετών, «δημοσιογράφοι».

**Καλή ανάγνωση!
Η συντακτική επιτροπή**

**Σχολείο/Πολιτιστικά/Προγράμματα/
Εκδόσεις/Εκπ.Υλικό/Σελ.
μαθητών/Site/14thDM**

e-mail us g14per@otenet.gr

Αναζήτηση Site-map Οδηγίες

Ηλεκτρονική εφημερίδα 14ου Γυμν.
Περιστερίου Αττικής,
<http://www.14gymnasio.gr>

Κείμενο 4 [Ο λόγος του εκπαιδευτικού]

Θέλω δημόσια να αναφερθώ σ' αυτόν το σχεδόν παράλογο πανικό που άρχιζε με εφιάλτες τρεις ημέρες πριν αρχίσουν κάθε χρόνο τα μαθήματα. Όταν ερχόταν ο Οκτώβριος (τότε, για πολλά χρόνια, άρχιζαν τα μαθήματα στη Μέση Εκπαίδευση), για τρεις ημέρες, πριν γίνει

ο καθιερωμένος αγιασμός και μπορούμε ξανά στις τάξεις, εφιάλτες τρομεροί με ταλαιπωρούσαν. Από τον Οκτώβριο εκείνο του 1963 μου είχε καρφωθεί η τρελή ιδέα πως σ' αυτή την τάξη, αυτή την πρώτη ημέρα, θα βρισκόταν εκείνος ο διαβολικός, ανελέητος* μαθητής που θα μου υπέβαλλε την τρομερή ερώτηση που δε θα μπορούσα να απαντήσω! Αυτό έως τον Οκτώβριο του 1998.

Περνούσαν τα χρόνια, ερχόντουσαν ωραία, χαρισματικά, ανάμεσα στα άλλα, παιδιά, συχνά (πώς όχι;) δεν μπορούσα να απαντήσω σε κάποια ερώτηση, έμαθα ωριμάζοντας να λέω: «θα το κοιτάξω και

---

* **ανελέητος**: αυτός που δεν δείχνει έλεος, σκληρός, αδυσώπητος.

θα σου απαντήσω αύριο, δεν το ξέρω, δεν το έχω σκεφτεί, δε χρειάστηκε ως τα τώρα να το αναζητήσω» κτλ., αλλά ο πανικός κάθε χρόνο εκεί. Προσπαθώντας λογικά να εξηγήσω αυτό το άγχος, έβρισκα πως ίσως, επειδή υπήρξα προκλητικός μαθητής, σχεδόν αλαζόνας και συχνά προσπαθούσα να φέρω σε δύσκολη θέση τους δασκάλους μου θέτοντας απίθανες ερωτήσεις, φοβόμουν, όταν πια έγινα εγώ δάσκαλος, ότι θα βρισκόταν κάποιο ζιζάνιο να μου ανταποδώσει τις προκλήσεις.

Κώστας Γεωργουσόπουλος,
«Ο πανικός ενός δασκάλου»,
εφημ. *ΤΑ ΝΕΑ*, 2003 (διασκευή)

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ποιοι μιλούν στη συνομιλία που ακούσατε (και διαβάσατε) στο κείμενο 1; • Ποιο θέμα συζητούν;
- 2** Πώς νιώθει η μαθήτριά και πώς αντιδρά ο γυμνασιάρχης στο κείμενο 2;
- 3** Για ποιους λόγους οι μαθητές του 14ου Γυμνασίου Περιστερίου αποφάσισαν να εκδώσουν μια ηλεκτρονική εφημερίδα;
- 4** Τι είδους πανικός καταλάμβανε το δάσκαλο στην αρχή του σχολικού έτους (κείμεν. 4) και γιατί;

B ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ – ΑΣΥΝΔΕΤΟ ΣΧΗΜΑ

B1 Προφορικός λόγος

Ακούω και μιλώ

1. Αφού ακούσετε πάλι τη συνομιλία των μαθητών, εντοπίστε ορισμένα στοιχεία που απαντούν κυρίως στον προφορικό λόγο και προσπαθήστε να τα συγκρίνετε με το γραπτό κείμενο (κείμεν. 1). • Ποιες διαφορές διαπιστώνετε;
2. Η συνομιλία γυμνασιάρχη–μαθήτριας έχει μερικά χαρακτηριστικά σημεία που απαντούν στον προφορικό λόγο. Ποια είναι αυτά; • Βλέπετε τέτοια σημεία στο κείμενο 4;
3. Πού αλλού χρησιμοποιείται κυρίως ο προφορικός λόγος

στο σχολείο; • Είναι ίδιος ο προφορικός λόγος στην τάξη με αυτόν του διαλείμματος; • Μαγνητοφωνήστε μια συζήτηση στο διάλειμμα και σχολιάστε τη στην τάξη.

4. Στα κείμενα 3 και 4 απαντούν δύο διαφορετικά είδη γραπτού λόγου. Προσέξτε τα χαρακτηριστικά του ηλεκτρονικού κειμένου (ο συνδυασμός εικόνων-λόγου, το ύφος που γράφουν οι μαθητές, το λεξιλόγιο, ο τρόπος οργάνωσης κτλ.). • Ποιες οι διαφορές του από το κείμενο 4; • Ποιο από τα δύο κείμενα εμπεριέχει πολλά στοιχεία προφορικού λόγου;

5. Λέγεται ότι ο προφορικός λόγος είναι πιο αυθόρμητος, ενώ ο γραπτός πιο οργανωμένος. Φαίνεται αυτό αν συγκρίνετε το κείμενο 4 με τα υπόλοιπα κείμενα;

**Ο προφορικός λόγος
χρησιμοποιείται καθημερινά σε
ποικίλες περιστάσεις:**

**α. Τηλεοπτική συζήτηση για θέματα
παιδείας** ▶

**β. Ραδιοφωνικός «λόγος» στο
διαδίκτυο** ▶

**Φίλε ακροατή, σε ευχαριστούμε
που έκανες μια στάση εδώ στο
«Ράδιο Γαία» και ευελπιστούμε η
στάση αυτή να σου μείνει
αξέχαστη.**

γ. Καθημερινή συνομιλία στο λεωφορείο

Φέτος ήρθες
στο σχολείο;
Από ποια
χώρα ήρθες;

Είμαι από την Πολωνία
αλλά πήγαινα στο 3ο
Δημοτικό σχολείο

6. Συζητήστε ιδιαίτερα για τον προφορικό λόγο στις τηλεοπτικές συζητήσεις και στο ραδιόφωνο. • Φέρτε στην τάξη αποσπάσματα πέντε λεπτών από διαφορετικές τηλεοπτικές συζητήσεις και από διαφορετικές ραδιοφωνικές εκπομπές. • Σχολιάστε ιδιαίτερα τις χειρονομίες των συνομιλητών, τον τόνο της φωνής, τις εκφράσεις των προσώπων κτλ.

- Βρείτε παραδείγματα ανολοκλήρωτων προτάσεων, φράσεων ή σημεία που δύσκολα θα μεταφέρονταν σε γραπτό λόγο (π.χ. δύο συνομιλητές μιλούν ταυτόχρονα).

7. Η συνομιλία των δύο μαθητών εντάσσεται στο πλαίσιο της καθημερινής προφορικής επικοινωνίας. Εντοπίστε στοιχεία που υποδηλώνουν ομοιότητες αλλά και διαφορές ατόμων. Συνεχίστε το διάλογο (κείμεν. 1) με υποθετικές ερωτήσεις-απαντήσεις μεταξύ των δύο μαθητών.

B2

Γραπτός λόγος

Γράφετε με τον ίδιο τρόπο όταν απευθύνεστε στους συμμαθητές σας, στους γονείς σας, στο διευθυντή του σχολείου ή στον εαυτό σας;

Προσέξτε και τα παρακάτω κείμενα.

Κείμενο 5 [Αίτηση]

**ΑΙΤΗΣΗ
ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗ
.....**

**προέδρου
του 15μελούς
συμβουλίου**

***Προς το Διευθυντή
του σχολείου***

**Παρακαλώ να
εγκρίνετε την
πρότασή μας για
διοργάνωση
συναυλίας στο
αμφιθέατρο του
σχολείου, η οποία
θα διεξαχθεί στις
17-11-2003 (ημέρα
του Πολυτεχνείου),
σύμφωνα με το
συνημμένο
πρόγραμμα.**

Κείμενο 6 [Ημερολόγιο]

19 Οκτωβρίου, στο δωματιάκι μου.

Οι μέρες πέρασαν χωρίς να γράψω ούτε μια λέξη. Κι όμως, Χριστινάκι, εσύ το ξέρεις καλά πόσα πολλά θα 'χα να σου πω. Η μητέρα κοιμάται. Όταν βραδιάζει, είναι πάντα κουρασμένη. [...]

Άρχισα γερμανικά σ' ένα φροντιστήριο της πλατείας Κάνιγγος. Παίρνω το λεωφορείο που σταματάει μπροστά στο σπίτι μας και κατεβαίνω στο τέρμα. Τρεις φορές την εβδομάδα. Έχω πολλή μελέτη. Η μαμά δεν έφερε αντίρρηση για τα γερμανικά. Ξέρω όμως πως πολύ στενοχωρέθηκε. Αχ, θα ήθελα να μη μου περίσσευε καιρός ούτε για να πάρω ανάσα. Δε θέλω να σκέφτομαι. Προσπαθώ να σβήσω απ' το

μυαλό μου τον πατέρα, το θυρω-
ρείο. Κι όμως, η κάθε λεπτομέρεια
της ζωής μου μπήγεται στη σκέψη
μου σαν τη βελόνα της μαμάς στο
ρούχο της πελάτισσας.

Ζώρζ Σαρή *Το ψέμα,*
εκδ. Πατάκη 1996

Κείμενο 7 [Ιστοσελίδα «Άσπρη λέξη»]

Άσπρη λέξη set as homepage Κυριακή, 11 Ιανουαρίου 2004

[Αρχείο λέξεων](#) | [Παροιμίες](#) | [Ιδιόλεκτοι](#) | [Σωστό/Λάθος](#) | [Ξενιτεμένες λέξεις](#) | [Λεξιλόγιοι](#) | [Βιβλιοστάτης](#) | [Εκδόσεις](#) | [Μας είπατε](#) | [Έρευνες](#) | [Editorial](#) | [Βιβλιογραφία](#)

[Παιχνίδια](#) | [Ηλεκτρονικές κάρτες](#) | [Downloads](#) | [Επικοινωνία](#) | [Εγγραφή στην "άσπρη λέξη" της ημέρας](#)

Η παροιμιακή φράση της "άσπρης λέξης"

Αν επιθυμείτε να λαμβάνετε δωρεάν και καθημερινά την "άσπρη λέξη της ημέρας" μέσω e-mail ή να την χαρίσετε ως πρωτότυπο δώρο κάντε κλικ [εδώ](#).

Βραβείο στην "άσπρη λέξη"

Η "άσπρη λέξη" απέσπασε το Βραβείο καλύτερου διαδικτυακού τόπου ενός οργανισμού στον **4ο Πανελλήνιο Διαγωνισμό Πολυμέσων και Internet**. [Συνέχεια...](#)

Ιανουάριος

Ελληνιστική λέξη: Ιανουάριος. Ο πρώτος μήνας του έτους προέρχεται από το λατινικό Ianuarius [= ο μήνας ο αφιερωμένος στο θεό των Ρωμαίων Ιανό (Janus), σύμβολο κάθε έναρξης, επομένως και αυτής του έτους].

Βιβλιοστάτης

Υποδεχόμαστε το νέο χρόνο με ένα βιβλίο γεμάτο αρώματα και ιστορίες, το "Μπαχαρικό Λεξικό" του Νίκου Πλατή. [Συνέχεια...](#)

Λεξιλόγιοι

Ο πρώτος λεξιλόγιος του 2004 είναι ο δημοσιογράφος Κώστας Κυριακόπουλος. Γράφει για ένα ρήμα που ξέρει καλά, το "γράφω". [Συνέχεια...](#)

Γνωρίστε τις εκδόσεις της "άσπρης λέξης"

Εγγεγραμμένα μέλη στην "άσπρη λέξη" της ημέρας: **2701**

Έρευνα του μήνα

Ποιοι δημοσιογράφοι χρησιμοποιούν ορθότερα την ελληνική γλώσσα;

- Της τηλεόρασης
- Του ραδιοφώνου
- Των εφημερίδων
- Των περιοδικών
- Άλλοι

Σύμφωνα με το Νόμο 2121/1993 και τους σχετικούς Διεθνείς Κανονισμούς που ισχύουν στην Ελλάδα, ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση και η αναπαραγωγή -ολική, μερική ή περιληπτική- ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της "άσπρης λέξης" με οποιδήποτε τρόπο -μηχανικό, ηλεκτρονικό, μέσω φωτοτύπησης, ή με αποινδησίε αλλον τρόπο- χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

άσπρη λέξη

set as homepage

Κυριακή 11 Ιανουαρίου 2004

**| Αρχείο λέξεων | Παροιμίες | Ιδιόλεκτοι |
Σωστό / Λάθος | Ξενιτεμένες λέξεις |
Λεξιλάγνοι | Βιβλιοστάτης | Εκδόσεις |
Μας είπατε | Έρευνες | Editorial |
Βιβλιογραφία |
Παιχνίδια | Ηλεκτρονικές κάρτες |
Downloads | Επικοινωνία | Εγγραφή
στην «άσπρη λέξη» της ημέρας**

**Η παροιμιακή φράση
της «άσπρης λέξης»**

**απολαύσεις της καπύης
ερμηνεία**

**Αν επιθυμείτε να λαμβάνετε δωρεάν
και καθημερινά την «άσπρη λέξη**

της ημέρας» μέσω e-mail ή να την χαρίσετε ως πρωτότυπο δώρο κάντε κλίκ [εδώ](#).

Βραβείο στην «άσπρη λέξη»

Η «άσπρη λέξη» απέσπασε το Βραβείο καλύτερου διαδικτυακού τόπου ενός οργανισμού στον 4ο Πανελλήνιο διαγωνισμό Πολυμέσων και Internet .

Συνέχεια...

Ιανουάριος

Ελληνιστική λέξη: Ιανουάριος.

Ο πρώτος μήνας του έτους προέρχεται από το λατινικό Ianuarius [ο μήνας ο αφιερωμένος στο θεό των Ρωμαίων Ιανό (Janus), σύμβολο κάθε έναρξης, επομένως και αυτής του έτους].

Βιβλιοστάτης

Υποδεχόμαστε το νέο χρόνο με ένα βιβλίο γεμάτο αρώματα και ιστορίες, το «Μπαχαρικό λεξικό» του Νίκου Πλατή. Συνέχεια...

Λεξιλάγνοι

Ο πρώτος λεξιλάγνος του 2004 είναι ο δημοσιογράφος Κώστας Κυριακόπουλος. Γράφει για ένα ρήμα που ξέρει καλά το «γράφω». Συνέχεια...

*Γνωρίστε τις
εκδόσεις
της «άσπρης λέξης»*

Εγγεγραμμένα μέλη στην «άσπρη
λέξη» της ημέρας:
2701

Έρευνα του μήνα

**Ποιοι δημοσιογράφοι
χρησιμοποιούν ορθότερα την
ελληνική γλώσσα;**

**Της τηλεόρασης
Του ραδιοφώνου
Των εφημερίδων
Των περιοδικών
Άλλοι**

**Σύμφωνα με το νόμο 2121/1993 και
τους σχετικούς Διεθνείς
Κανονισμούς που ισχύουν στην
Ελλάδα, ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η
αναδημοσίευση και η
αναπαραγωγή ολική, μερική ή
περιληπτική ή η κατά παράφραση
ή διασκευή απόδοση του
περιεχομένου της «άσπρης λέξης»
με οποιονδήποτε τρόπο**

–μηχανικό, ηλεκτρονικό, μέσω φωτοτύπησης, ή με οποιονδήποτε άλλον τρόπο – χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

<http://www.asprilexi.com>

Κείμενο 8 [Επιστολή του Πατριάρχη Βαρθολομαίου]

Σεβαστοί μου γονείς,

Τα μαθήματα άρχισαν. Ήρθεν ο καιρός της δουλειάς. Θα εργασθούμε οκτώ μήνες για να έχουμε το δικαίωμα της ξεκούρασης το καλοκαίρι. Η πρώτη εβδομάδα των μαθημάτων περνά ευχάριστα, όπως θα περάσουν κι οι άλλες με τη βοήθεια Εκείνου. Ξαναβλέπουμε τους καθηγητάς μας, οι οποίοι μας περιβάλλουν με τόση στοργή, αγάπη και πατρικό ενδιαφέρον, προσπα-

θούν δε και εργάζονται και κοπιάζουν για το δικό μας το καλό. Μια ένδειξις του ενδιαφέροντός τους είναι και το ότι μας ρωτούν όλοι πώς περάσαμε τις διακοπές μας.

Με καινούριους συμμαθητάς και καινούριους καθηγητάς πολλές φορές, αρχίζουμε το νέο σχολικόν έτος και προσπαθούμε να φθάσουμε στην κορυφή του βουνού που ανεβαίνουμε, να φθάσουμε στην τελειότητα.

Αυτά, σεβαστοί μου γονεΐς, για το καινούριο σχολικόν έτος.

Με σεβασμό ο υιός Σας,
Δημήτριος Αρχοντώνης

*Ότε ήμην παιδίον,
ο Κωνσταντινουπόλεως
Βαρθολομαΐος,
εκδ. Καστανιώτη 2003*

Ακούω και μιλώ

1. Σε ποιο από τα παραπάνω κείμενα ο λόγος είναι απλός και οικείος και σε ποιο «σοβαρός» και επίσημος;
2. Φανταστείτε ένα διάλογο ανάμεσα στον πρόεδρο του 15μελούς και τους υπόλοιπους μαθητές της τάξης. Τα παιδιά συζητούν για τη συναυλία (πότε, πού, πώς κτλ.) και αποφασίζουν να κάνουν την αίτηση προς το διευθυντή. Ποιες διαφορές βρίσκετε ανάμεσα στο διάλογο και στην αίτηση (κείμεν. 5);
3. Γιατί ο μαθητής γράφει με διαφορετικό τρόπο στην αίτηση

(κείμεν. 5) από ό,τι η Χριστίνα στο κείμενο 6 και ο μικρός Δημήτριος στο κείμενο 8;

Διαβάζω και γράφω

1. Τι είδους κείμενο γράφει ο Δημήτριος (κείμεν. 8); • Από πού διαφαίνεται η ένδειξη σεβασμού στο κείμενο αυτό; • Γράψτε κι εσείς μια σύντομη επιστολή σε ένα πρόσωπο που σέβεστε (π.χ. γονείς ή παππούδες).

2. Σήμερα απαντούν πολλά κείμενα με τη μορφή ιστοσελίδων στο διαδίκτυο. Παρουσιάστε σε ένα σύντομο κείμενο (δύο παραγράφων) τα βασικά στοιχεία της ιστοσελίδας (κείμεν. 7) στην τάξη σας, δείχνοντας ότι πρόκειται για ένα κείμενο με διαφορετική οργάνωση, το οποίο έχει ως στόχο να προσελκύσει με

διάφορες τεχνικές το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

3. Γραπτά κείμενα απαντούν σε ποικίλες μορφές – όπως οι προηγούμενες. Αναζητήστε και άλλες μορφές γραπτού λόγου σε άλλα μαθήματα του σχολείου, στα βιβλία της σχολικής βιβλιοθήκης και αλλού...

Έμαθα **ότι**:

► Ο προφορικός λόγος είναι πιο άμεσος, αυθόρμητος στην καθημερινή μας επικοινωνία. Διαφέρει, όμως, από το γραπτό λόγο σε ορισμένα σημεία:

α. Στον προφορικό λόγο είμαστε, συνήθως, στον ίδιο χώρο με το συνομιλητή μας και συζητάμε την ίδια χρονική στιγμή. Ο προφορικός λόγος πλάθεται την ίδια στιγμή,

γι' αυτό έχει διακοπές, επαναλήψεις, διορθώσεις κτλ.

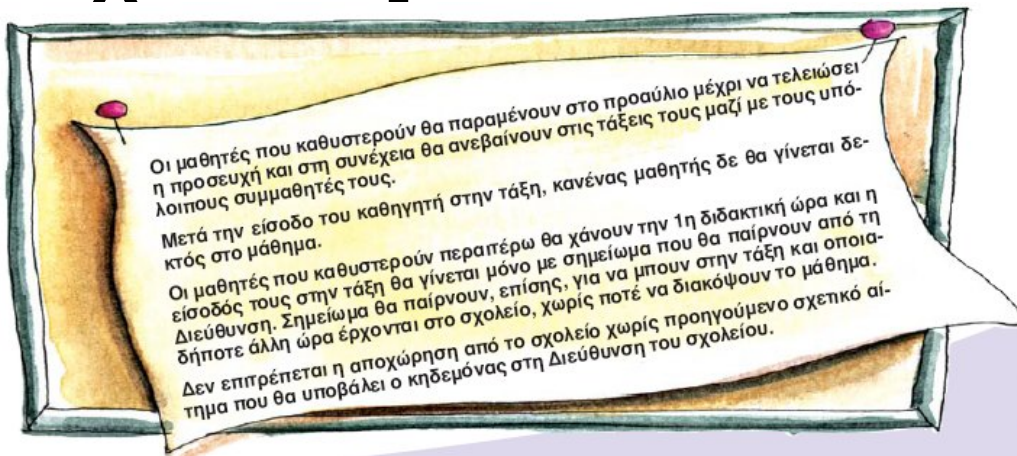
β. Στον προφορικό λόγο χρησιμοποιούμε πέρα από τις λέξεις και άλλα συμπληρωματικά στοιχεία (π.χ. χειρονομίες, επιτονισμό κτλ.), τα οποία δεν είναι εύκολο να αποδοθούν γραπτά. Αντίθετα, στο γραπτό λόγο δεν έχουμε μπροστά μας τον αναγνώστη και διαθέτουμε χρόνο για σχεδιασμό και διόρθωση.

► Από την προσέγγιση των παραπάνω κειμένων και συνομιλιών καταλαβαίνουμε ότι είναι δύσκολο να διακρίνουμε τα όρια ανάμεσα στο γραπτό και τον προφορικό λόγο, ιδιαίτερα στα κείμενα της ηλεκτρονικής επικοινωνίας.

Γλωσσική ποικιλία – Μέσο και περίσταση επικοινωνίας

Κείμενο 9 [Κανονισμός σχολείου]

Οι μαθητές που καθυστερούν θα παραμένουν στο προαύλιο μέχρι να τελειώσει η προσευχή και στη συνέχεια θα ανεβαίνουν στις τάξεις μαζί με τους υπόλοιπους συμμαθητές τους.

Μετά την είσοδο του καθηγητή στην τάξη, κανένας μαθητής δεν θα γίνεται δεκτός στο μάθημα.

Οι μαθητές που καθυστερούν περαιτέρω θα χάνουν την 1η διδακτική ώρα και η είσοδός τους στην τάξη θα γίνεται μόνο με σημείωμα που θα παίρνουν από τη Διεύθυνση. Σημείωμα θα παίρνουν, επίσης, για να μπουν στην τάξη και οποιαδήποτε άλλη ώρα έρχονται στο σχολείο, χωρίς ποτέ να διακόψουν το μάθημα.

Δεν επιτρέπεται η αποχώρηση από το σχολείο χωρίς προηγούμενο σχετικό αίτημα που θα υποβάλει ο κηδεμόνας στη Διεύθυνση του σχολείου

Κείμενο 10 [Συνθήματα σε τοίχο]

ΚΑΤΩ Η ΧΟΥΝΤΑ
1, 2, 3 ΠΟΛΛΑ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΑ
ΑΠΟΨΕ ΠΕΘΑΙΝΕΙ Ο ΦΑΣΙΣΜΟΣ
ΨΩΜΙ ΠΑΙΔΕΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Κείμενο 11 [Κόμικς]

**ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΑΛΛΟ!
ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
ΜΕ ΤΡΟΜΑΖΕΙ,
ΜΕ ΚΑΤΑΠΙΕΖΕΙ,
ΜΕ ΕΝΟΧΛΕΙ ΚΑΙ
Μ' ΑΡΡΩΣΤΑΙΝΕΙ!**

**ΗΡΕΜΗΣΕ, ΦΕΛΙΠΕ!
ΣΕ ΚΑΝΕΝΑΝ
ΔΕΝ ΑΡΕΣΕΙ**

**ΕΙΝΑΙ ΦΟΒΕΡΟ ΝΑ ΕΙΣΑΙ
ΚΛΕΙΣΜΕΝΟΣ Σ' ΕΝΑ
ΚΤΙΡΙΟ ΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΚΑΙ
ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΝΑ
ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΥΡΙΣΕΙΣ
ΜΕΤΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΓΙΑ ΝΑ
ΓΡΑΨΕΙΣ ΚΑΙ ΝΑ
ΞΑΝΑΔΙΑΒΑΣΕΙΣ!**

**ΘΕΕ ΜΟΥ! ΔΕΝ
ΤΑ 'ΧΑ ΣΚΕΦΤΕΙ
ΟΛΑ ΑΥΤΑ!**

**Quino, Μαφάλντα, αρ. 9, μτφρ.
Κατερίνα Χριστοδούλου,
εκδ. Παρά Πέντε, 1991**

**Κείμενο 12 [Μήνυμα μέσω
ηλεκτρονικού ταχυδρομείου
(e-mail)]**

23/11/2003

Ioannis@otenet.gr

Γεια σας, παιδιά!

**Τυχαία και μέσα από το portal του
pathfinder ανακάλυψα το site σας.**

**Να πω ότι έμεινα έκπληκτος; Θα
είναι λίγο...**

Δεν ξέρω ποιος πήρε αυτή την πρωτοβουλία, αλλά το αποτέλεσμα είναι θαυμαστική!!!

Τέτοιες προσπάθειες πρέπει να βραβεύονται και ο καλός λόγος να λέγεται...

Έτσι κι εγώ, στέλνοντας αυτό το μήνυμα, θα ήθελα να σας πω τα συγχαρητήριά μου γι' αυτή σας την πρωτοβουλία και προσπάθεια.

Συνεχίστε να πλουτίζετε τις σελίδες αυτές. Αξίζει τον κόπο...

Γιάννης από Λιβαδειά Βοιωτίας

Κείμενο 13 [Μήνυμα σε κινητό τηλέφωνο]

ΕΛΑ
ΓΡΗΓΟΡΑ
ΘΑ ΠΑΡΕΙΣ
ΑΠΟΥΣΙΑ

Ακούω και μιλώ

- 1. Διαβάστε τα παραπάνω κείμενα που συναντάτε και στο σχολικό περιβάλλον. Σε ποιον απευθύνονται; • Ποιο μέσο-δίαυλο χρησιμοποιούν για τη μετάδοση του μηνύματος;**
- 2. Προσέξτε πώς αλλάζει το λεξιλόγιο ανάλογα με το μέσο μετάδοσης του και τον αποδέκτη (ανακοίνωση, συνθήματα στον τοίχο, ηλεκτρονικό μήνυμα, τηλεφωνικό μήνυμα).**
- 3. Χωριστείτε σε ζεύγη. • Το ένα μέλος κάθε ομάδας να υποδυθεί έναν αυστηρό καθηγητή που ενημερώνει τους μαθητές για τον κανονισμό του σχολείου (κείμ. 9). Το άλλο μέλος να υποδυθεί ένα μαθητή που δίνει τις ίδιες πληροφορίες σε ένα συμμαθητή του (δραματοποίηση).**

Διαβάζω και γράφω

1. Εντοπίστε διαφορές στο ύφος, στο λεξιλόγιο και στην οργάνωση ανάμεσα στο κείμενο 9 (κανονισμός σχολείου) και στο κείμενο του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (κείμεν. 12).

• Στείλτε ένα ηλεκτρονικό μήνυμα σ' ένα άλλο σχολείο και γράψτε ένα κείμενο – πρόταση για έναν πιο φιλελεύθερο κανονισμό στα σχολεία.

2. Με αφορμή το γραπτό μήνυμα σε κινητό τηλέφωνο, συγκεντρώστε διάφορα γραπτά μηνύματα ή οικονομηνύματα και καταγράψτε σ' έναν πίνακα τα χαρακτηριστικά τους (πομπός, αποδέκτης, σκοπός, λεξιλόγιο κτλ.).

3. Γράψτε μία σελίδα στο ημερολόγιο του Φελίπε (κείμεν. 11) για την πρώτη του μέρα στο σχολείο μετά

τη συζήτηση με τη φίλη του Μαφάλντα.

4. Σε συνεργασία με τους συμμαθητές σας και τους καθηγητές της Πληροφορικής και των Καλλιτεχνικών φτιάξτε α) μία αφίσα για τη σχολική γιορτή του Πολυτεχνείου και β) μία γελοιογραφία με θετικό μήνυμα για το σχολείο.

Έμαθα **ότι**

▶ Όταν μελετούμε τον προφορικό λόγο ή το γραπτό κείμενο, αναζητούμε:

- ποιος μιλάει ή γράφει (πομπός),
- σε ποιον μιλάει ή γράφει (δέκτης),
- για ποιο σκοπό μιλάει ή γράφει (σκοπός),
- ποιο θέμα, ποιες απόψεις-ιδέες (μήνυμα) μεταδίδει και με ποιον τρόπο.

- ▶ Ο τρόπος που μιλάμε αλλά και αυτά που λέμε εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες, όπως:
  - από τη σχέση που έχουμε με το συνομιλητή μας: αν μιλάμε με κάποιο φίλο μας, για παράδειγμα, είμαστε λιγότερο τυπικοί, ενώ όταν μιλάμε με κάποιο μεγαλύτερο που δε γνωρίζουμε καλά χρησιμοποιούμε τον πληθυντικό αριθμό
  - από το σκοπό του λόγου ή του κειμένου.
- ▶ Τέλος, το μέσο-διάυλος επικοινωνίας επηρεάζει τη μορφή του μηνύματος (το λεξιλόγιο, το ύφος, ακόμα και την οργάνωση των προτάσεων ή της παραγράφου). Η μορφή και το ύφος του μηνύματος καθορίζονται από τις κοινωνικές μας σχέσεις και τις συνθήκες επικοινωνίας. Το επίπεδο ύφους καθορίζεται και από

τη σχέση πομπού-αποδέκτη που κινείται είτε στον άξονα της εξουσίας είτε στον άξονα της ισοτιμίας / αλληλεγγύης. Μια σχέση ισοτιμίας μπορεί να είναι από πολύ οικεία έως τυπική και απρόσωπη.

Η ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Ακούω και μιλώ

1. Διαβάζοντας το κείμενο 4 του Κ. Γεωργουσόπουλου, βλέπετε ότι χωρίζεται σε δύο μέρη. Ήδη από το Δημοτικό σχολείο γνωρίζετε πώς ονομάζεται το κάθε μέρος. Πολύ σωστά! Παράγραφος. Η παράγραφος είναι σημαντικό στοιχείο για την οργάνωση ενός κειμένου. Όμως και η ίδια είναι ένα κείμενο με αρκετή αυτονομία. Αποτελείται από

τρία μέρη (όπως και μία ολοκληρωμένη έκθεση): από τη θεματική πρόταση (τον πρόλογο της παραγράφου), τις λεπτομέρειες (το κύριο θέμα, τα στοιχεία ανάπτυξης της παραγράφου) και την κατακλείδα (συμπέρασμα). Ας προσπαθήσουμε όλοι μαζί να ανιχνεύσουμε αυτά τα στοιχεία στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 4.

2. Μελετώντας τώρα τη δεύτερη παράγραφο του ίδιου κειμένου σε σχέση με την πρώτη, παρατηρείτε κάποια σημαντική διαφορά ως προς τα τρία μέρη της παραγράφου που αναφέρθηκαν πιο πάνω;

3. Στις παραγράφους που ακολουθούν (κείμενα 14, 15) εντοπίστε τα βασικά τους στοιχεία: τη θεματική πρόταση, τις λεπτομέρειες και την πρόταση-κατακλείδα (αν υπάρχει).

- Προσέξτε με ποιες λέξεις ή φράσεις συνδέονται οι προτάσεις στο εσωτερικό της παραγράφου.

Κείμενο 14

[Ένα διαφορετικό παιχνίδι (;)
στο θρανίο]

Ξάφνου, το πρόσωπό του φωτίστηκε: έβαλε το χέρι του στην τσέπη και τράβηξε το κουτάκι όπου κρατούσε αιχμαλωτισμένο το τριζόνι. Άνοιξε το καπάκι κι ακούμπησε το έντομο στο θρανίο του. Το τριζόνι, ενθουσιασμένο που γλίτωσε απ' τη φυλακή του, άρχισε να προχωρεί, μα ο Τομ το τσίγκλησε* με μια καρφίτσα,

---

* **τσιγκλώ**: κεντώ, πειράζω ζώο με κάτι αιχμηρό

αναγκάζοντάς το ν' αλλάξει διεύθυνση και δείχνοντάς του ότι έπρεπε να υπακούσει. Ο Τζόε οπλίστηκε με τη σειρά του με μια καρφίτσα και βάλθηκε να βοηθάει την εκπαίδευση του φυλακισμένου. Μεμιάς, το παιχνίδι έγινε συναρπαστικό.

Μαρκ Τουαίν, *Τομ Σώγιερ*, μτφρ.
Α. Φερτάκη, εκδ. Άγκυρα, 1990

Κείμενο 15 [Ο νέος ρόλος του δασκάλου]

Ο υπολογιστής σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί, βέβαια, να αντικαταστήσει το δάσκαλο και το βιβλίο. Ο δάσκαλος παίζει και πρέπει να παίζει κεντρικό

ρόλο, ιδιαίτερα στις μικρές ηλικίες. Χρησιμοποιεί ως κύριο εργαλείο το λόγο, που κινητοποιεί τη φαντασία. Επίσης, ο ρόλος του βιβλίου είναι σημαντικός. Αποτελεί τη βάση, όπου μπορεί να ανατρέξει ο μαθητής κάθε στιγμή. Μεταφέρεται και ξεφυλλίζεται εύκολα. Όμως, πιστεύουμε ότι η χρήση ποιοτικού εκπαιδευτικού λογισμικού μπορεί να βοηθήσει το έργο του δασκάλου και να συμπληρώσει κενά στη λειτουργία του συμβατικού εντύπου-βιβλίου. Ενώ ο δάσκαλος με χρήση του λόγου κινητοποιεί τη φαντασία, το εκπαιδευτικό λογισμικό και τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας μπορούν να δράσουν συμπληρωματικά και να κινητοποιήσουν τις αισθήσεις. Επιπλέον, τα πολυμέσα σε σχέση με τα συμβατικά εποπτικά μέσα, video, audio κ.λπ., προσφέρουν

κάτι περισσότερο. Ο μαθητής δεν παρακολουθεί παθητικά. Δε μετατρέπεται σε θεατή. Συμμετέχει, αυτενεργεί. Σε ένα τέτοιο μαθητοκεντρικό μαθησιακό περιβάλλον, ο ρόλος του εκπαιδευτικού αλλάζει, από απλός «αναμεταδότης» γνώσεων και «αυθεντία» γίνεται συνεργάτης και σύμβουλος του μαθητή.

*Η Πληροφορική στο σχολείο,
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2000*

Διαβάζω και γράφω

1. Αναζητήστε και άλλες παραγράφους στις ενότητες των βιβλίων της Ιστορίας, της Γεωγραφίας και των Μαθηματικών που διδάσκεστε αυτή την περίοδο. • Εντοπίστε σε αυτές: τη θεματική πρόταση, τις λεπτομέρειες και την κατακλείδα (αν υπάρχει).

2. Γράψτε δύο παραγράφους με βάση την παρακάτω θεματική πρόταση και την παρακάτω κατακλείδα:

Θεματική πρόταση: Οι περισσότεροι μαθητές στο Γυμνάσιο έχουν πολύ λίγο ελεύθερο χρόνο.

Λεπτομέρειες.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Κατακλείδα.....

.....

.....

Θεματική πρόταση

.....
.....

Λεπτομέρειες

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Κατακλείδα: Τότε κατάλαβα ότι ορισμένα παιδιά στην τάξη μου είναι φτωχά.

Κατάλαβα **ότι**:

► Η παράγραφος είναι ένα ενιαίο κείμενο, με αρχή, ανάπτυξη και τέλος.

Έχει την αυτονομία της, αφού αναπτύσσεται μια ιδέα ή η πλευρά ενός θέματος, αλλά ταυτόχρονα συνδέεται με την επόμενη παράγραφο και όλες μαζί διαμορφώνουν ένα κείμενο.

▶ Στην αρχή της παραγράφου εντοπίζουμε – γράφουμε το θέμα που αναλύεται παρακάτω σε προτάσεις.

▶ Συνδέουμε τις προτάσεις στο εσωτερικό της παραγράφου με κατάλληλες συνδετικές λέξεις που δηλώνουν επεξήγηση, παράδειγμα, συμπέρασμα, αντίθεση κτλ.

▶ Η μια παράγραφος πρέπει να ξεχωρίζει από την άλλη, γι' αυτό αφήνουμε περιθώριο στην αρχή κάθε παραγράφου.

Δ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1 Επιλέξτε από όλα τα κείμενα της ενότητας το λεξιλόγιο που αναφέρεται στο σχολικό περιβάλλον και στη σχολική ζωή και ερμηνεύστε όσες λέξεις δε γνωρίζετε με τη χρήση ενός λεξικού.

Ουσιαστικά	Επίθετα/μετοχές

Ρήματα	Φράσεις

2 Εντοπίστε στα κείμενα 3, 14 και 15 τις λέξεις που χρησιμοποιούνται για τη σύνδεση των προτάσεων στο εσωτερικό των παραγράφων, γράψτε τες σ' έναν πίνακα και δίπλα σημειώστε τι δηλώνει η κάθε συνδετική λέξη.

Πίνακας συνδετικών λέξεων

1. όμως	1. αντίθεση
2.	
3.	
4.	
5.	

3 Συλλέξτε από τα τέσσερα εισαγωγικά κείμενα και από τις προηγούμενες γραπτές εργασίες σας τις λέξεις που σας δυσκολεύουν ορθογραφικά στην κατάληξή τους και συνεργαστείτε με τους συμμαθητές σας και τον καθηγητή.

Τις χωρίζετε σε κατηγορίες.

Καταλήξεις ουσιαστικών	Καταλήξεις επιθέτων – επιρρημάτων
προσπάθεια	προκλητικός

Καταλήξεις ρημάτων πλουτίζετε

Ε ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Ακούω και μιλώ

1. Υποθέστε ότι μιλάτε για το σχολείο σας: α) σε μαθητές από διπλανό σχολείο, β) σε ένα σχολικό σύμβουλο που έρχεται να ενημερωθεί πώς λειτουργεί το σχολείο σας.

• Χρησιμοποιήστε το κατάλληλο ύφος για κάθε περίπτωση

Κριτήρια αυτοαξιολόγησης

Α΄ περίπτωση (προς μαθητές):

– αυθορμητισμός στη χρήση της γλώσσας,

- αμεσότητα-οικειότητα στο ύφος,
- επιλογή υλικού από πολλές περιοχές: χώρος του σχολείου, καθηγητές, διεύθυνση, συμμαθητές, μαθήματα, βιβλία κτλ.

Β΄ περίπτωση (προς σχολικό σύμβουλο):

- ύφος επίσημο,
- χρήση πιο σύνθετου λεξιλογίου,
- επιλογή υλικού από δύο πλευρές:
α) θετικές πλευρές της λειτουργίας του σχολείου, β) αρνητικές πλευρές
- κριτική στάση στη λειτουργία του σχολείου σας.

2. Οργανώνεται στο σχολείο σας ένας μικρός ρητορικός διαγωνισμός-συζήτηση με θέμα: «Να εκδώσουμε έντυπη ή ηλεκτρονική εφημερίδα».

Παρουσιάστε τις απόψεις σας σε οργανωμένο προφορικό λόγο, με βάση το πλαίσιο που θα σας δώσει ο καθηγητής σας.

Διαβάζω και γράφω

Έχετε αρχίσει να χρησιμοποιείτε τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και θέλετε να στείλετε ένα κείμενο στην ηλεκτρονική εφημερίδα του 14ου Γυμνασίου Περιστερίου. Περιγράψτε στην πρώτη παράγραφο διάφορα ευτράπελα-κωμικά επεισόδια που συμβαίνουν στο σχολείο σας και στη συνέχεια αναλύστε πώς είναι οι σχέσεις σας με τους συμμαθητές και τους καθηγητές σας.

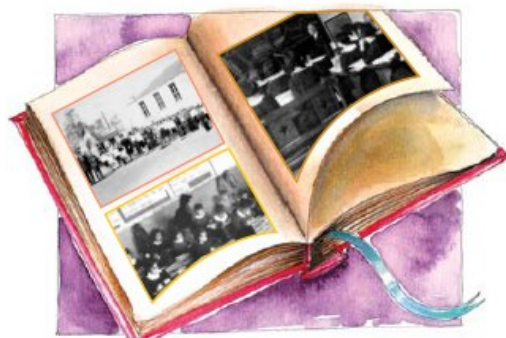
Κριτήρια αυτοαξιολόγησης που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε:

– να κατανοηθεί ο σκοπός του κειμένου,

- να ληφθούν υπόψη οι αποδέκτες στους οποίους απευθύνεται,
- να αξιοποιηθεί το λεξιλόγιο που συγκεντρώθηκε προηγουμένως,
- να δοθεί έμφαση στη σύνταξη-οργάνωση της παραγράφου: θεματική πρόταση, λεπτομέρειες, κατακλείδα.

▶ Διαθεματική εργασία

▶ Με αφετηρία το φωτογραφικό υλικό που συγκεντρώσατε στην προηγούμενη ενότητα, φτιάξτε ένα λευκώμα για το σχολείο σας. • Εργαστείτε σε ομάδες για να συγκεντρώσετε υλικό (κείμενα, μαρτυρίες κτλ.) για την ιστορία και τη σημερινή κατάσταση του σχολείου. • Ενδιαφέρον θα έχει οι ίδιοι οι μαθητές να ασκηθούν

στην έρευνα, αναζήτηση και οργάνωση υλικού και να αποτυπώσουν με ποικίλους τρόπους (ποικίλα κείμενα, σκίτσα κτλ.) τις πρώτες εντυπώσεις τους από το σχολείο.

Χρήσιμες ηλεκτρονικές διευθύνσεις

1. <http://www.yperth.gr> (Υπουργείο Παιδείας)
2. <http://www.sch.gr> (Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο)
3. <http://web.lib.auth.gr> (Βιβλιοθήκη Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης)
4. <http://www.komvos.edu.gr> (Λεξικό Ιδρύματος Μαν. Τριανταφυλλίδη)
5. <http://www.asprilexi.com> (Ασκήσεις και παιχνίδια με τη γλώσσα)

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

► Τα δύο είδη της γλωσσικής
επικοινωνίας είναι.....
και .....

..... **λόγος**

- Είναι πιο άμεσος και αυθόρμητος.
- Έχει διακοπές, επαναλήψεις, διορθώσεις.
- Εμπλουτίζεται από στοιχεία, όπως χειρονομίες, εκφράσεις προσώπου κτλ.

..... **λόγος**

- Υπάρχει χρόνος να προετοιμαστεί προσεκτικά, να οργανωθεί και να διορθωθεί.
- Χρησιμοποιείται συνήθως όταν πομπός και δέκτης βρίσκονται μακριά ο ένας από τον άλλο.

► Χαρακτηριστικό της παραγράφου είναι ότι αποτελεί κείμενο ενιαίο και σχετικά ....., αλλά ταυτόχρονα ..... με τις προηγούμενες και τις επόμενες παραγράφους.

► Κάθε παράγραφος πρέπει να ξεχωρίζει από την άλλη.

Γι' αυτό.....
.....
.....
.....

(Για την συμπλήρωση της πρότασης λάβετε υπ' όψη σας τη μορφή του κειμένου στην επόμενη σελίδα)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Περνούσαν τα χρόνο, ερχόντουσαν ωραία, χαρισματικά ανάμεσα στα άλλα, παιδιά, συχνά (πώς όχι;) δεν μπορούσα να απαντήσω σε κάποια ερώτηση, έμαθα ωριμάζοντας να λέω θα το κοιτάξω και θα σου απαντήσω αύριο, δεν το ξέρω, δεν το έχω σκεφτεί δε χρειάστηκε ως τώρα να τα αναζητήστε κτλ., αλλά ο πανικός κάθε χρόνο εκεί Προσπαθώντας λογικά να εξηγήσω αυτό το άγχος, έβρισκα πως ίσως, επειδή υπήρξα προκλητικός μαθητής, σχεδόν αλαζόνας και συχνά προσπαθούσα να φέρω σε δύσκολη θέση τους δασκάλους μου θέτοντας απίθανες ερωτήσεις, φοβόμουν, όταν πια έγινα εγώ δάσκαλος, ότι θα βρισκόταν κάποιο ζιζάνιο να μου ανταποδώσει τις προκλήσεις.

Ήταν πασίγνωστη στα νιάτα της, όταν τραβήχτηκε - θεωρητικά- αυτή η φωτογραφία. Είχε γίνει αρκετά διάσημη ως disease και εμφανιζόταν τακτικά σε μικρές επιθεωρήσεις μέχρι που πέρασε η μόδα τους. Ο κόσμος διασκέδαζε βλέποντας μια γυναίκα τόσο εμφανώς αριστοκρατική να καταδέχεται να ψυχαγωγεί το κοινό με τέτοιο τρόπο. Αυτό το στοιχείο καταδεκτικότητας στις εμφανίσεις της επέβαλλε το σεβασμό, αλλά όχι παντού: όταν προσπάθησε να ψυχαγωγήσει γυναίκες σε εργοστάσια στα χρόνια του πολέμου, τη θεώρησαν πολύ σνομπ για λαϊκά γούστα. Φαινόταν εκτός εποχής μετά μακριά της φορέματα, το αραχνοϋφαντο μαντήλι δεμένο στο μικρό δαχτυλάκι του αριστερού της χεριού.

Μόλις κλείσει τα δεκατέσσερα, η μάνα θα τον ξυπνήσει πρωί πρωί και θα τον περάσει στην απέναντι όχθη του ποταμού Ουμγκούζα. Ο ποταμός κυλά πάνω από τις πέτρες και τους αγκαθόθαμνους. Νωρίς το πρωί, και πιο πέρα βλέπουν τον καπνό να σκαρφαλώνει πάνω από το κέντρο της πόλης και ακούνε την βοή των επίμονων τρένων. Στον μεγάλο τους περίπατο η μάνα δεν λέει τίποτα. Στο τέλος σταματάει κρατώντας τον από το χέρι, κάτω από ένα μεγάλο δέντρο που εκείνος δεν έχει δει ποτέ και λέει «Φουμπάθα». Η φωνή της ένας ψίθυρος. Ο Φουμπάθα δεν ξέρει αν πρέπει να απαντήσει ή αν φωνάζει κάποιον που είναι απών, μια ανάμνηση στα χέρια της. «Φουμπάθα.» Ψάχνει τον αέρα με τη φωνή της και γυρίζει γύρω γύρω από το δέντρο.

Παράγραφοι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 1ου ΤΟΜΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	6
1η ΕΝΟΤΗΤΑ Οι πρώτες μέρες σε ένα νέο σχολείο	10
A. Εισαγωγικά κείμενα	14
B. Επικοινωνία	25
B1. Παράγοντες της επικοινωνίας	25
B2. Κώδικες επικοινωνίας.....	36
Γ. Είδη προτάσεων.....	42
Γ1. Είδη προτάσεων ανάλογα με τα συστατικά τους	42
Γ2. Είδη προτάσεων, σημασία τους και σημεία στίξης.....	51
Δ. Λεξιλόγιο	62
Ε. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	65
Διαθεματική εργασία	69
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	70

2η ΕΝΟΤΗΤΑ Επικοινωνία στο σχολείο.....	72
A. Εισαγωγικά κείμενα	74
B. Είδη προφορικού και γραπτού λόγου.....	86
B1. Προφορικός λόγος	86
B2. Γραπτός λόγος	90
B3. Γλωσσική ποικιλία – Μέσο και περίσταση επικοινωνίας.....	104
Γ. Η παράγραφος	114
Δ. Λεξιλόγιο	123
Ε. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	127
Διαθεματική εργασία	130
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	132

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

***Απαγορεύεται η αναπαραγωγή
οποιοδήποτε τμήματος αυτού του
βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα
(copyright), ή η χρήση του σε
οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή
άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.***

